

Lucafaărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Demnitate și prestigiu

desăfurată sub semnul dorinței reciproce a popoarelor române și americane de a lărgi colaborarea în interesul ambelor țări, pentru cauza păcii, securității și prosperității tuturor națiunilor, vizita pe care președintele Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu o întreprind în Statele Unite ale Americii la invitația președintelui Jimmy Carter și a doamnei Rosalynn Carter constituie eveniment politic central, ce polarizează atenția opiniei publice mondiale. Dialogul la nivel înalt româno-american, care stă la baza amfiteatrilor continue, în ultimii ani, a relațiilor dintre cele două țări, are loc în condițiile când, pe plan internațional, omenirea se confruntă cu evenimente complexe, necesitând soluționarea în spiritul principiilor coexistenței pașnice, al egalității și respectului reciproc, în așa fel încât fiecare națiune să își asigure dreptul inalienabil de a se dezvolta liberă, fără nici un amestec din afară. În acest context, dialogul la nivel înalt româno-american, numeroasele întâlniri și contacte ale președintelui Nicolae Ceaușescu cu personalități marcante ale vieții politice din S.U.A. au pus în evidență, încă o dată, prestigiul deosebit de care România se bucură în lume, adevărul și eficiența politicii partidului nostru, elaborată de Congresul al XI-lea, contribuția excepțională a șefului statului român la promovarea unei politici internaționale de învergură și la traducerea ei în viață. Dind o înaltă apreciere capacității remarcabile a președintelui Nicolae Ceaușescu de a defini exact problemele vieții internaționale pe baza unor principii clare, constructive, pornind de la respectul independenței și suveranității, renunțarea la forță și în amenințarea cu forța, de la colaborarea reciproc avantajoasă, președintele Jimmy Carter declara: „Este de mare folos pentru mine, ca președinte, să am prilejul de a mă consulta cu un conducător național și internațional de talia oaspetelui nostru, președintele Nicolae Ceaușescu. Intenția sa pe arena internațională, ca lider al României, este excepțională”.

La rândul său, președintele țării noastre și-a exprimat din nou credința neabătută în pozitivitatea gândurilor și soluțiilor care mai bune pentru asigurarea și păstrarea unui climat de încredere, securitate și colaborare în lume, relevând necesitatea continuării dialogului la nivel înalt și subliniind rolul determinant al acestuia în amplificarea și aprofundarea bunelor raporturi româno-americane, precum și în legătura cu esențialele aspecte ale actualității politice internaționale. **Comunicările cu președintele Jimmy Carter** — aprecia țărășorul Nicolae Ceaușescu — vor pune la dispoziția hazelor unei colaborări în interesul comun al popoarelor noastre, pentru o lume mai dreaptă și mai bună, în care fiecare popor să-și poată consacra forțele fizice, bunătății și libertății”.

Interviurile acordate de președintele românesc reprezentanților unor importante agenții de presă se subliniază cu pregnanță poziția consecventă a țării noastre în problemele complicate care frământă astăzi lumea, clarificându-se șeful statului român și soluționarea lor. **Declarația Comuna** a președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, și a președintelui Statelor Unite ale Americii, Jimmy Carter, întregul dialog între cei doi președinți, reprezintă expresia limpede a faptului că o țară relativ mică cum este România, care promovează cu consecvență o politică de pace și colaborare, o politică a încrederii reciproce, în sprințul progresului și civilizației, poate avea, cu adevărat, demnitatea și prestigiul unei țări mari.

Lucafaărul

VARIA

Romanul omului de știință

poate fi omul de știință erou de roman? Această întrebare și-o pune cine citește romanul din 1975 al lui Alexandru Ivasiuc **Iuminări**. Cu o sută patruzeci de ani și mai bine în urmă, Balzac introdusese în a sa „Comedie umană” omul de știință în persoana lui Balthazar Claes din **La recherche de l'Absolu**. Natură fantastică, Balthazar Claes vrea să afle principiul vieții din analiza și descompunerea corpurilor simple, să descopere diamantele artificiale. După ce și ruinează familia provăcând moartea soției și consumind averea celor patru copii ai săi, îmbătrânit înainte de vreme și sfârșit între observații și iluminare, între realitate și vis, Claes moare fără să lase științei secretul pe care i se părea a-l fi aflat în ultima clipă. S-a spus că tema romanului e lentă distrugerea a unui om de valoare printr-o idee fixă, prin dorința nestăvilă de a cunoaște absolutul. Cu tot caracterul autobiografic simbolic al cărții (Balzac își exercita proprii demoni), s-a făcut dovada că omul de știință genial poate fi erou de roman.

Libertatea de acțiune a lui Balthazar Claes e îngrădită pe de o parte de împrejurări externe, pe de alta de sentimente, însă nici unele, nici altele nu-l țin în loc. Ce se întâmplă cu Paul Achim, eroul lui Ivasiuc? Fie din cauza originii sale din neamul Dunca, fie dintr-un calcul personal, instalat director al unui Institut de știință pură prin 1950, Achim s-a supus necesității istorice a acelor ani și a combătut tendințele profunde idealiste de atunci, însușindu-și sloganurile zilei care susțineau că „teoria informației e o eroare” și că cibernetica e „incercarea pseudo-științei burgheze de a dovedi inconsistența creierului uman”. Și-a aliat în această privință pe directorul adjunct științific Gh. Nicolaie, un medicor, dar perseverent și intranzigent, pe directorul administrativ Dănoiu, adept al formulei „a trăi însemnă a te conforma” și teoretician al abolirii memoriei (el concepe îmbunătățirea speței umane prin anularea trecutului) și a eliminării în chip brutal pe inadaptabili, între alții pe dr. Stroescu, a cărui părere era că „nu cibernetica poate

Al. Piru

Continuare în pag. a 2-a

FRAGMENTE CRITICE

Memoriale de călătorie

din bogata literatură de călătorie apărută în ultima vreme aleg două cărți despre America. Una este scrisă de un reporter rus: **Romulus Rusan: America ogarului român**. Ed. Cartea Românească, 1977. A doua de un critic plastic și literar (Dan Grigorescu: **Marie Canioane**. Ed. Eminescu, 1977). Cel dintâi a stat în America 144 de zile și a traversat-o, cum spune și titlul, cu „logarul cenusiu” (măștiștea companiei de turism Greyhound), timp de 30 de zile; al doilea a predat cursuri de limbă și civilizație românească la mai multe universități din America și a fost călător al directorului Bibliotecii române din New York (la total cinci). Două stiluri, formai intelectuale diferite, cam aceeași epocă (America de la începutul anilor '70), văzută însă pe un spațiu de timp diferentiat. Unul comunică experiența unei confruntări scurte și bulversante (Romulus Rusan), altul se așază pentru mai mult timp în aceeași lume, cunoaște mai mult și, prin forța lucrurilor, mai profund, dind, la urmă, imaginea unei Americi dinainte și după „ora șase”. O Americă, altfel zis, văzută pe stradă, în marile magazine, o Americă, în același timp, retrasă în intimitatea ei.

Cartea lui Dan Grigorescu tinde să spună multe lucruri, nu ambiționează, totuși, să fie o monografie despre noi continent și nici un jurnal de călătorie (vezi cuvintul autorului). Autorul vrea să descopere (pentru publicul românesc) America prin instituțiile și miturile ei recente. **Sirada** este unul dintre ele („un rezumat al existenței sociale”; magazinul reprezentativ, aptitudinile și nivelul de viață al americanului). Două mari capitole din **Marie Canioane** vorbesc, cu o impresionantă documentație, despre aceste spații de întâlnire și înstrăinare. Dan Grigorescu scrie ușor, scrie bine, nu neapărat cu fișa documentară în față, dar nici prea departe de ea, intrucât pagina lui dă, la tot pasul, date statistice, procentaje, informații istorice și sociale. El știe (s-a informat) că americani s-au mutat în perioada 1 martie 1974—1 martie 1975 într-o casă nouă (37 milii-

Eugen Simion

Continuare în pag. a 6-a

JURNAL DE POET

Un român

Mircea Eliade, surpat de rezonanță planetei, este un istoric al tradiției popoarelor cechi și mas un, plămăditorul unei opere de referință, intitulată pe ceca de cărți traduse în nenumărate limbi, încă la ora de față.

Acest om mărunț la-nfățișare, blind și uscat, cu nasul ochi și curvii, cu o putere de muncă uriașă, modest și lesace, de stirpe talahă îndrăgescă, definește Patria, nedemnită și ne-clipă, răpi din coasta Carpților ca și păstorul mic, a ajuns la clarificarea inteligenței ultime și semnificativă etnohistorică.

Opera sa este o epopee a popoarelor, un mactuar ce reînălțete la locul lor, tot ce au arat mai bun și pilduros în umanitate popoarele erabice de pe toate continentele. În această operă de sinteză unică transpare una dintre cele mai edincie fețe ale sufletului nostru românesc, dornic de cunoaștere și asimilare, de înțelegere și aducere acasă a tot ce-i bun, frumos, moral și pilduros din experiența altora.

Sufletul lui Dimitrie Cantemir, savantul istoric imperial otoman și al patriei bizantine, cel al lui Heidegger, intru citorie de operă absolută, marea epopee a sufletului omnesc devenit istorie națională în diferite popoare, așa cum a înțeles și înfăptuit Nicolae Iorga, acest suflet al neamului nostru este plămădit și nervul vital al cărților marelui savant român Mircea Eliade.

Primească acest gând iubitor din Blajul lui Samuil Micu, din inima Scolii ardelenice a sufletului nostru, în aceste zile îndălcimate de bucuria primăverii.

Ioan Alexandru

ÎN PAGINA A 8-A
Mircea Eliade:
DRAGOȘ-VODA
ȘI „VINĂTOAREA RITUALĂ”

Date literare festive

INSTANTANE

nește: mai sus l — treaptă pe care poezia tocmai o atinsese.

Cind, la vârsta de 47 de ani și după 31 de ani de la debut, Tudor Argeșite scoate primul său volum de versuri, **Cuvinte potrivite** (1927), cartea înțelegte rezistența criticii universitare G. Bogdan-Duică, Mihail Dragomirescu și a cete unui tinăr inoconclast (Mircea Eliade) dar e aproape unanim salută de critica și chiar de cercurile supra-realiste, care-i vor închina un număr special de revistă. În 1928 și 1929, apră editările II și III ale cu- demnului aceluiași cuvint, în lati-

atunci în anele poeziei române, afirmând o victorie literară încă multă ani contestată.

Văzind în vitrina unei librării centrale, același titlu, **Cuvinte potrivite**, în colecția Arcade, la Editura Minerva 1977, e postafată și bibliografie de Gheorghe Griguro și cu data 1977, am crezut că este modul cel mai nimerit de sărbătorire a cincizeci de ani de la apariția, astăzi unanim considerată ca epocală, a celor o sută de poezii ale culegerii. Mă înșelam. La o atență cercetare a sumarului, am văzut că unele poezii ale ediției originale lipsesc și că i s-au adăugat altele, până la cifra de una sută patruzecizeci. Amintindu-mi că în seria de **Scrieri** a Editorii pentru Literatură, îngrijită de autor, volumul I, din 1982, începe cu **Cuvinte potrivite**, i-am consultat

sumarul, cu presupunerea că i s-au adăugat acele ceteva „**Not Cuvinte potrivite**”, care au figurat în ediția a II-a, a **Versurilor** din Editura Fundațiilor, condusă de Al. Rosetti. M-am înșelat din nou. Lipseau seria de **Inscripții (pe paravan, pe o casă de țară, pe un pahar, pe Biciclie, pe un portret și pe o ușe), Pe ploaie, Oraș medieval, Seara și Ex-libris**. În schimb, s-au adăugat, **Scrieri**, I, douăzeci și două de poezii, dar s-au omis zece, din cele adăugate de autor, în ultima sa secție, și anume: **Ploaie, Har, Căntec din frunză, Băraganu, Sfintule, Un cîntec, De dincolo, Mă uit, Cîntec din fluiet și Epitaf**.

Așadar, noua ediție de **Cuvinte potrivite**, pe care as fi numit-o ediția semicentenarului, dacă ar fi respectat sumarul celei originale, nu o reproduce, cum ar fi fost firesc, la această dată festivă, dar

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 6-a

1859 — 1918

Momentele de fericire sunt cele însele scripturi când milioanele de guri le due prin timp în nemurire;

dar Ave bunilor anguri și-acelei oști din cimitire care-au murit visând unire de-a lungul secolilor duri.

Gheorghe Pituț

ȘCOALA ARDELEANĂ (III)

Cultivarea limbii

ind exponenții Scolii ardelenice au ajuns la acel grad maxim de certitudine privitor la romanitatea poporului nostru, ca și la latinitatea limbii, ei au făcut tot ce era atunci cu putință pentru a da unor asemenea convingeri o largă rezonanță publică. De fapt, ceea ce până în vremea lor constituia pentru mulți dintre carturarii români doar o opinie sau un act de adevărat, devine printr-un imens efort conjugat o demonstrație și o amplă explicație integratoare pe cele mai diverse planuri.

Prefetele la unele cărți de popularizare, programele ce anunțau dorința de înfințare a unor gazete, gramaticile ce începuseră să fixeze regulile limbii, dicționarele, manualele de retorică etc. reprezintă o uriașă gamă de explicații și comunicare a unor puncte de vedere rezultate dintr-o îndelungată explorare a originilor limbii române și a cunoașterii strămoșilor acestui popor. Obiectivele carturarilor Scolii ardelenice erau pe-cit de clare, pe-ait de munitășărite și o tenacitate destinată să le permită afirmarea în condiții extrem de grele. Prin lexiconul se stabilea etimologia latină a cuvintelor, este adevărat unorii în mod eronat, dar într-o vreme când asemenea cercetări erau la început, autorii acestor lucrări făceau o operă de pionierat. Fără îndoială însă că fanatismul generează noi forme de fanatism, iar multe dintre popoarele sus-puse unor procese de denaționalizare sau a căror limbă a fost agresată de o adevărată invazie de cuvinte străine, au reacționat prin excese puriste, soldate cu numeroase erori. Istoria culturii grecești a cunoscut un asemenea fenomen, iar

Romul Munteanu

Continuare în pag. a 7-a

SINCRONISM ȘI PROTOCRONISM

Figuri și tipuri de Renaștere în Principate

a propozierea pe care am făcut-o între **Acet e mediu românesc** și **Cultura Renasterii în Italia** se referă mai ales la modul în care au prezentat cei doi autori pe oamenii reprezentativi ai Renașterii, personaje istorice renașteriste care nu au apărut, nici la noi, nici aiurea, spontan, fără legătură cu restul lumii, fără constința apartenenței la o anumită lume spirituală.

„Vremea aceasta frenetică, atit de sălbatică în moravuri și atit de strălucitoare în creația ei, si-a lăsat ca o lupoasă totți puii la piept. Si cind sugi lapte de fiară, intemeieze cetăți eterne”.

Moravuri de Renasterie găsim și în Țările române, figuri de Renasterie de așemeri căci nu se poate contesta nici moralitatea aspră sau lipsa de moralitate — curajul și înfruntarea crinčenă pentru a pune în aplicare proiectele, nici dubla vorbărie a unor principii pentru aventuri și pentru citorii de artă, menite să înfrunte moartea prin grația și frumusețea lor, prin sensul umanist pe care-l intruchipează, născut nu numai din invigozarea idealului clasic al antichității dar și din reflecția contemporană asupra destinului omnesc.

Ca figuri renașteriste în spațiul cultural românesc, să ni-l reamintim mai intii pe Neagoe Basarab, „un ideal printm pravoslavnic din Cinquecento, secol al pasiunilor dezăntate, pe patronul zugrăvului Dobromir, voievod mecenat, fire de artist... pe care l-am asemui în unele privințe cu Ludovico de Gonzaga, dăruindu-și ultimele giu-

vaere dintr-o visterie odinioară atit de bogată, pentru a se isprăvi splendida biserică pe care o zidise la Argeș spre învesnicirea numelui său. Adică întocmai cum, citeva decenii mai înainte de el, și ducele Ludovico, protectorul pictorului Mantegna, zălogindu-și la cămăra și cele din urmă bijuterii și rămânind dator cu bani chiar si vestitiului zugrav”.

Alexeianu — ca și alți autori de altminteri — este fascinat de tenația de a face analogii și comparații între faptele de artă sau de politică culturală din zona civilizației românești cu fapte similare din alte culturi. De multe ori aceste analogii sînt într-adevăr frapante, semnificative și, deci, demonstrative. Alteori sînt forțate sau neconcludente. Forțată mi se pare de pildă apropierea dintre acea operă de tapiserie sau broderie românească, comandată de Neagoe prin 1517 și înfățișînd genealogia familiei domnitorului cu „**Nașterea Domnului**, pictat de Albrecht Dürer doar cu cîteva ani mai înainte (1503) pentru familia Baumgartner...”. Și astfel de aprecieri sînt numeroase dar în cazul de față ce pot ele dovedi de vreme ce „fi-rele nevăzute” de legătură, de conexare sînt total ignorate. Numai opera ce atare rămîne o mărturie dar tocmai aici comparația mi se pare puțin forțată. Sau ca aceea sugerată de următoarea apreciere „Să zăbovim o clipă în fața acestei „mater Dolorosa” basarabesti, a acestei „Pieta” munitene de la începutul secolului al XVI-lea cu o atit de mare încălțărură emoțională în zugrăvirea pe Iemn. Unde am mai văzut care această cruce a răstignirii, de culoare închisă portocaliu-roșiatică, asemenea unui crepuscul mohorit, dacă nu în frescele lui Giotto...? Unde am mai văzut cerul acesta albastru, acest fond de cer sîniuu, pe care se proiectează dincoace ca și cînd întreaga vînzăduh și pămînt, dincolo de bine și de rău... într-o stare de imponderabilă neutralitate perfectă. Într-un moment și într-o împrejurare în care și lacrimile, aluncînd pe obraji, par de prisos, atit de necuprînsă e durerea omenescă...”

Pictată în manieră orientală, în culori terne, cu chipul de cenușă, lipsit de femininitate, de tandrețe și gingășia rumenelor zugrăvite papistase, **Fecioara** reușește totuși, ca atitudine, să fie o replică a acelei sculpturi în marmură michel-angiolescă, celebră cunoscută sub numele de **Pieta** din Catedrala Sf. Petru din Roma, destinată cu un sfert de veac mai înainte (1498) a împodobi mormîntul unui cardinal francez. E greu să fii convins de rostul unei asemenea apropieri, după cum neconcludentă mi se pare comparația între **Principele** lui Machiavelli și **Invățaturile lui Neagoe** către fiul său **Teodosie** de vreme ce se limitează la situația lor, sub raportul conținutului, la poli diametral opus din

Al. Tănase

Continuare în pag. a 6-a

ileana mălăncioiu

altfel cum

ingropată-n mirosul de trandafir din luminoasa dimineață culegeam petale ca vișina putredă și le puneam în mina bunicii în care se făceau dulceață

dulcea mea lumină și mintuitoare firul nădejdi n-a fost rupt cit plutește încă galbena miere în care văd petalele-aruncate de mina ei închisă dedesubt

nu putem fi cu totul despărțiți de cei plecați dintre noi altfel cum ar fi putezînd ulucile acestui cimitir de tară unde florile sint mai înalte decît crucile

scoteam apă

scoteam apă din izvorul acela adînc trimisul tatălui tău m-a găsit la fîntîna cămila lui a fost adăpat cu minile mele barba lui rară a fost mingînată cu alba mea mină

ușor mai lungă decît la celelalte femei cu care puteam să-i ating fără să mă apropiu sufletul lui s-a auzit ridicîndu-se-ncet ca zborul apăsător al unei dropii

venise prin pustiu să mă ceară și se-ntorcea înapoi prin pustiu cu sufletul meu luat pe nepregătite trupul rămas ca argintul viu

s-a rostogolit de trei ori cu durere sub cumpăna care se îndoaia cineva a strigat : nu beți din această fîntînă a scăpat o femeie în ea

salvatorul

un animal fantastic mă scotea din prăpastie și eu care plecasem la munte să mor și mă îndepărtasem încet de voi și mă rostogolisem prin albul strălucitor

cu călții-nfipti în mantia mea albă din care se teama că voi ieși ca dintr-o piele solzoasă mă trăgea prin acea îndoialnică zi

oprește-te, salvatorul, strigam cit puteam oprește-te, ciine, înțelege odată că nimic nu este mai înfricoșător decît această moarte ratată

încet am coborît ca și cum mersul în jos deodată devenise un dar de neprețuit primit în schimbul ultimelor vise

și-acolo în fundul văii-nghetațelor lingă îndureratul trup de salvator ingenușchiată am rămas o vreme și nu am mai dorit să mor

cu dinții-nfipti în blana argintie l-am tras în sus pînă foarte tîrziu și era ușor ca o piele de ciine din care treceau fuscose de viu

bicicliștii

stăpîni peste șosea erau bicicliștii în jur o lume veselă, cochetă părea că totul e în ordine dar fiecare din noi era tras pe o roată de bicicletă

cel mai trist era cel din capul coloanei peste roata în liniște desumflănată glasul lui sigur de campion se-auzea strigînd printre lacrimi mamă și tată

dar cursa trebuia continuată nu peste mult urma să se scoale să tragă aer în piept și să sufle cu putere în oasele goale

cînd cineva a trecut peste el în viteză ca peste unul dintre noi și trupul său strălucitor s-a invîrît pe cauciucurile moi

baladă

domnița din hanul de la răscruce care toarnă vin călătorilor și uneori toarnă cucuță vegheză peste noapte asupra mea cu privirea blindă și neprefăcută

ii vorbea de cuțitul de-argint înfipt în bucățile din carne la și de-nimplerea fericită prin care arma albă a greșit ținta și de spaima cea mare

a celui încercat odată și făcut să aștepte o vreme ca lovitură primită să-și ștergă urmele de tot sau să fie desovîrșită

domnița din hanul de la răscruce unde sint ucigi trei călători pe zi cu buna ei știință, vrea să mă poarte cu vorba că viața ar fi frumoasă și că n-ar fi nimic despre moarte

resurse de liniște

descoperisem mari resurse de liniște o scoteam din pămînt ca pe un zăcămint rar la început cu spaimă, uitîndu-mă-mprejur apoi în grabă ca un ovar

am fost urmărită pînă la gura deschisă în adînc prin care intram în mijlocul ei ca o rădăcină a unui luminos ram

a fost întrebare despre mine pămîntul și moi ales morții și deși nimeni n-a dat nici un detaliu după o vreme s-a ajuns în fața porții

prin care intram liniștită-n adînc atît cit se poate intra astfel încît să mă zărești o rază de lună de deasupra ta

descoperisem mari resurse de liniște stam în bătaia lunii liniștite cînd am simțit cum cineva se uita după mine ca printr-un ochi de noroi

pact

mă-nțelesesem bine cu călăul execuția trebuia să aibă loc în zori și fiindcă mergeam fără împotriva urma să fie aduse și flori

mai urma fără-ndoială să nu se știe intrat eram vinovată fiindcă fusese de acord să mor naime de-a fi condamnată

ca să simt durerea cit mai puțin își ascuțise toată ziua cuțitele și le trecuse prin foc în fața mea ca atunci cînd injunghia vitele

apoi fiindcă nu puteam dormi pentru orice fel de-nimplere se pregătise să-mi țină tot el o cuvîntare

în zori s-a apropiat tremurînd tot țîmbe în mîini buchetul pregătît la florile, mi-a spus, am uitat să aduc cuțitele dar o să fie totuși ca și cum ai murit

singură în palatul oglinzilor singură în palatul oglinzilor dau cu pietre în mine dar ogînda e fermecată nu se sparge, mă lasă să mă lovesc de mii de ori dintr-odată

tu, cel de dîncolo de lucîl transparent în care chipul meu se răfrîngea lovit cu pietre, apropiete și șterge-mi templele de singe

și șterge-mi nasul ca la copii și spune-mi că e bine că trăiesc și lingem mi creierul de pe pereți să afli ce gîndesc

„Dragostii dintr-o vară Le uitai pe prispă-afară Nu știu hotii le furară Ori în fîntîna se înecară. Să dăm cu noi-nvădali Să scotem dragostii” — Ar fi putut să cînte Alexandru-n ajutorul anului nou, luîndu-se după-un soi de lăutar, făcător de vorbe, despre care se zice că doarme pe-o talpă de drac și pe-un cîmp cu flori, ciubotele și traista ciobanului, bordate cu-un strat de petunii blege și cumînti ca însăși lumea prin care se-invîrtea c-o supremație de netăgăduit, -n curte de palat domnesc, da-n case de slujitor și că țîria lui de-aici vine și din faptul că mostenise stratele de cununie a trei rînduri de hoii de cai stăpîni în cîmpia Dunării și țîria se mai zicea că nu știu ce nebun de chimist găsisse-n lacrima lui, analizată-ntr-o noapte cu lună căzută-n retortă cu vin prefăcut în „sori pure”, descoperise particule-n suspensie de cea mai autentică stare frătească purtată pe-o lamă de cuiș, uitătoare și bună, bătuță de ciocan și de mină de om, purtată prin războiele lumii. Alexandru — auzise vorbele cîntecului cînd încă putea să nu bașe seama la ele, se ținea adică drept și lumea-i zicea „fudul”, pentru că nici el n-avea timp de lume, nici ea n-avea timp de el, nici de ce se spune și face, și pentru că vorbele de făclă acore, etichetate-o cel mai ușor de lipit cînd ai ce-ai trebuie și mai ales „scuipat la furcă”!

Da' pînă la urmă făcuse ce făcuse, dansase el toată vara și mai ales toată toamna aceea pe drumurile Căii Măslilor, ziele, și mai ales nopțile, și pe drumurile bulevardului său și-al tribunalelor pe-unde-și cenzurase timpul cu-un aer de campion care-nvinge-n prima rînduire pentru că n-are vreme pentru restul de paispe și-atunci i-aclamat de public trei minute și urit restul de 42 plus pauzele, pentru că tu-și dădea publicului ce era al lui, spectacolul pentru care plătiese, plătea, îl tot trăzea calalmalele, era ca o știință scîlpind frumos și promițător dar stingîndu-se înainte de-a deveni fulger. Dansase toată vara și mai ales toamna, umplînd-o de „madame” Cocrăscu, înțînind prin ea aceea cam împotriva cu-terului, și-atunci înțînind cu-o anumită ființă, nici măcar încercînd să-și țină, să-și regleze suflul, cu-n fel de disperare de care nu era conștient dar de care-o avea, pentru că purta cu el conștiința aceluia care l de la început, încă dinaintea oricărui început, care-i venise odată cu ideea că va-ncepe. Și pentru că m-avea și pe mine. Ciomărtan (cu a din a, nu mai întrebati de ce) să-i tot aduce aminte, să-i atrag atenția, înarmat cu creioane roșii și mai ales cu știința de-a-l ține și ce-i rău, da' ne-înarmat și cu putina de-a-l opri, de-a-l întoarce și-napoi pe făgașul cel mai potrivit, pe drumul drept.

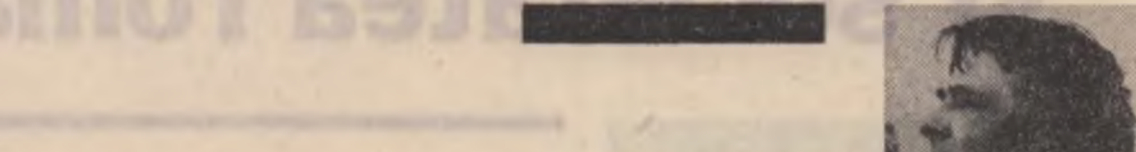
N-a dansat, n-a înținat deci Alexandru decît o parte din vară și toată toamna pînă cînd Flavia s-a trezit dintr-odată și-a spus : „Nu ! Nu mai vreau să fiu vinovată față de Emilia și Flavia și buna Emilia, ca un miel, mielul ales pentru jert-

fă și care-si găsisse și-altarul pentru jertfă și care se-ndreptase singură spre altarul ăsta). Și nu mai vreau să fiu vinovată față de mama și tata pe care-i mint în fiecare zi, inventînd că am trebă prin bibliotecă și pîndindu-i s-adormă pînă-a veni tu, nopțile din-a-putea să vi tu și din-a-putea să-ți deschid ușa în neuzărit și să le-ncid după tine. Nu mai pot ! Și de fapt, aici era adevărul, poate adevărul cel mai adevărat. Nu mai putea. Obosise. Nopțile nedormite, împotriva somnului ei prelungit, diminețile și nopțile zornului ei după amiezile, și-apoi curvîntul. Și chiar și obosala vinovăției, a complexului vinovăției față de Emilia. A voluptății acestui complex. Pentru că există și-o obosală-a minciunii linuță-n picioare, adică ascunsă, de o poziția celor pe care-i mint, estu, te simți obligat să-i minti, da' cînd dispare opoziția obosala asta apare-n toată greutatea ei, -n adevărata ei lumină. Și boea conștrictor al doamnei profesor sau al exdoamnei profesor, luînd ființă, făcuse tocmai asta. — Înălțurase aparenta opoziție, aparenta obstacolului, și-ambitia, personalitatea independentă — Flaviei nu mai avușese-o ce se sprijini, opintii. Așa că : picase !

Degeaba băgase Alexandru-n față „L-artileria paissant”. „Artileria lurdă” — cum zicea un prieten sugubat a vorbelor lui mari : „Dar cum ?.. noi care sintem făcuți unul pentru al-

visul

damian necula

tu ?.. ca o minune a lumii... noi care... noi ce... și cu o tine... vesele... planurile... toate chestiile astea pe care i le spusese-n timp și care, poate, chiar o impresionaseră. În orice caz pe el, atunci cînd i le spusese -l impresionaseră, nu doar că le spusese și le crezuse, dar îl și emoționaseră și atunci credea că trebuie să-o fi impresionat și s-o mai impresioneze și pe ea. Da' de fapt era un fel de-inecăt care se-agață de-un fir de pal, și nici măcar nu-și dădea seama că paiul ăsta nu există, era imaginat, o construcție-a minții lui, și eu degeaba-i strigam în spatele urechii lui întoarcere, las-o-n pace... nu-l momentul... las-o să se ducă... acum nu-i decît momentul să pierzi... orice-ai zice și-ai face... știința istoriei, devenirii istoriei te-a-nvățat și-asta, că trebuie să fie cîmp momentului pentru a distiga o acțiune, o cauză. Și-atunci?... Măcar știința asta să-ți dea demnitatea... degeaba. Degeaba, pentru că și el îmi strigase „lasă-mă-n pace”, exasperat, furios, da' și cumva ca de plumb, ca devenind de plumb, greu adică și cu-o dorință de-a se confundă în adîncuri. Așa că asta-i tot ce țîra mai rămas de făcut pînă una alta. „Dragostii dintr-o vară” le uitai pe prispă-afară”, dacă poți cînta singur. Dacă nu, caută undeva un lăutar, Toarnă-n tine băutura, vocă ori coniac, da' nu, astea nu-s bune, îmbată prea repede și țîe-ți trebuie-o betie înecată și lungă — așa că toamnă-n tine vin, posică-imbuteală și poletă, și da-i țîntului să-ți zică „dragostii dintr-o vară”. Am auzit că undeva la Perla-s niste lăutari d-ăștia. Dacă știu cum să-ți țîe cîntă orice. Toamnă-n tine, dacă nu poți țîe, desigur n-o să-ți rezolve nimic. N-o să facă altceva decît să te sensibilizeze și mai tare și să te lase și tu descoperiți în fața capriciilor ei. Pentru că despre asta-i vorba. Are capricii domnoara. Sau dacă vrei, uite, îți cînt eu adaptarea după romanza aia veche cu Zaraza : „Vreau să-mi spună prea frumoasă Flavia, ce vierni te-au halit !”

Da' la urma urmei n-ai decît să și plîngi. Poți face chiar și imbecilitatea asta, să stai și să plîngi. La fel de bine cum poți face-o mie de alte prostii. Ar fi o idee să te-apuci să scrii poezii. Poate-n felul ăsta să-ți găsești și tu un loc în inima ta și-asa s-o dai pe ea afară. Sau măcar îi mai rezorzi teroții, că prea ai lăsat-o s-ocupe tot. Cum vrei tu să-ți găsești un loc în inima ei, cînd tu însuși nu ți-ai oferit un loc, un locșor în inima ta ?

Chiar așa. Alexandru stătea toată în canapeaua lui nefînd în stare să facă nimic. Așcutia vorbele-ăștia zvrile, sculptate de Ciomărtan, și nu găsea-n ironia lor palma care-ar fi trebuit să-i biciuiască, să-i trezească instinctele lui de bărbat, cîstigător adică. Stătea așa și se gîndea sint aici și totul pare ca dintodeauna, numai că nimic nu mai e ca-n-todeauna. Sint aici și o aștept și ea chiar ar putea să vină. Numai că ea n-o să mai vină. Nu va veni nici astăzi așa cum nici mine nu va veni. Așcuti trîncănelile ăștia, ale lui Ciomărtan, pe care nici nu sint sigur că le-ascult și pe care desigur le știu, le am în mine și singura mea dorință ar fi să mă transform în ceva ca o cocă moale, un astfel de mîncăuș de băutură, vară, strîfecat de tocurile tuturor Flaviilor ăștera, care-si plîmbă capriciile prin lume.

„Dragostii dintr-o vară”, zice Ciomărtan, pentru că acum era iarnă. Flavia venise și plecase ultima dată cînd venise într-o hanină de obiect-intarsă, lîngă-nvelîndu-i destul de bine dispozițiile și Alexandru-o vedea acum apărîndu-i-alte-va-și, deși știa că nu-l acotole, și-atunci se scula și dădea drumul magnetofonului și-și umplea paharul c-o băutură roșie „Istra-bitter”, o băutură care-i făcea somn. „Dormi, dormi, -i zicea Ciomărtan, nici asta nu-ți strică... nu vezi țîe-ai gîndit de tot... nopțile merse-n virful picioarelor pînă la patul ei, și-apoi patul ei... și dimineața la patru-napoi și p-ormă plîmbarea din-acasă și-o oră două, hai să zicem trei, prea puțin. Pentru tine-i prea puțin. Tu care-ai fost un somnoros toată viața ta. Dormi, dormi, și-încearcă să n-o visezi pe ea”.

Nici el nu-i era chiar ușor. Pentru că și ea se frămînta-n ciuda oboselii care desigur era reală... Și-a capriciului, complexelor etc. Și-n ciuda instrumentistului bătrîn pe care mă-sa tot vroia să-i bage pe zît. Mă-sa cu sor-sa. Nu era cine știe ce de capul lui, da' nici prost de tot nu era. Era însă „cineva” — cum zicea bătrîna prahoveancă. „Nu că are-o situație care te-ar acuti de grijă, da' ce perspective țîr putea deschide. Nu vezi ? astăzi numai ăștia oameni de artă și sportivi mai călătoresc și mai au ceva parale. De, dacă n-ai vrut să te faci coafeză, că n-ai mai fi avut grijă ta. Că și-alea au parole. Și chiar și călătoresc. Mă rog, cu O.N.T.-ul nu cu O.S.T.A, da' se duc. Cine are grijă unei coafeze ? Ce-a băgat statură-ntr-o coafeză ? Și-a multe. Pleacă una vine alta. Vezi și tu lumea. Te-îmbrați cu ta la butică ! Ce, vrei să zici că nu țîr place ?” Și el i plăcea. Se vesea țînd aerul Parisului, cu rochi de seară și-ncărcată de bițurii prin focherurile marilor săli de concert. Și ăla-nghesuindu-se să afle „cine-i, cine ?” a

„soția marelui...”. S-atîrna de ideile astea-alea măcă-si care-o făceau să uite figura de țap a marelui instrumentist. Îi uita figura și-uita și mersul lui pi-pi-pit de parcă se teama să nu cadă din pantofii. Îi stia totuși destul de bine pentru că era încă elevă cînd măcă-sa-ncepuse să tricoteze la chestia-asta. Oricum, umbra de mică atîrnată de mîna lor la concertele Ateneului, așa că putea zice că-și stia chiar dintodeauna, de-o viață-ntr-aga. Din loja lor — aceeași loje, și ea de-o viață întreagă — îl văzuse încă de pe-atunci așa cum îl uita acum, ca pe-un țap ori ca pe dracu înfîngîndu-i-și ghiarele-n pîntecul instrumentului pentru care ea, datorită sor-si n-avea nici o stîmă, ba, chiar un fel de-aversione inconștientă. La urma urmei putea chiar să-încearcă. Era și prea obsesată ca să se poată opune. Fuseseră mai întii colecții, ceaurile săptămînale, jocurile reînnoite, gașurile, și-apoi mai puțin neînnoite care culminaseră, eh, da, cu victoria ala a ei culminaseră. Scandalul care-ar fi putut izbucni. Apoi nebulul, genialul ei de nebun cu teoriile lui despre razele-acelea-necunoscut, noaptea la două și la trei, și cu teoriile că femeia-i alceava ; bună-n pat, bună-n societate, pentru reprezentare, dar, mai ales, bună la coada crătiei. Și, fusesse-n cele din urmă, Alexandru — care încă mai este — și zicea ea — cu alte bătăi la cap, despre minunea pe care lumea a concentrat-o în ei dol. făcuți unul pentru altul, minune, înîmplare care nu se repetă. Vocația lumii pentru iubirea pe care n-o găsește da' o caută-ntr-una. Și ei doi care o au și ai datoria s-o păstreze pentru că-n felul ăsta lumea se poate salva prin ei, poate crede că zoana ei nu-i zadarnică. Asta fusese teoria care-o cucerise și pe ea. Îi plăcea ideea asta-a salvării universale. Da și privise-ntr-o bună zi hainele și se văzuse așa cum era în oglinda mare-a dulapului din camera ei. Și cristallu în zăua aceea n-o mintise. Îi arătase-o față pe cale să obosească-nainte de

vreme, cu cercării mari desenat sub ochi, adînciti în portelanul obrazului, luminind mai stins ca aldată. Un trup imperfect și mai ales pe care hainele, din stofe proaste și de croială „madam Georgescu” — croitoreasa din mahală, care stia să coasă dar nu și să „construiescă” ceva — atîneau cam a sărăcie, chira a sărăcie. Pantofii, vai de mama lor, Vara mai merse, o rochie usoară, o bluză, sandalele care oricum se mai puteau aseza cumva, dar toamna și mai ales iarna erau altele prețioase. Poate mama era dreptăre ! „Dragostea se dăce, da' se dăce, cînd o rețea !” Și cu ce rămi ? Poate are dreptăre și repetate de citeva ori. Se decidese. O să-încerce. O să-i vadă. Doar că atunci cînd îl văzuse impresia din copilărie-i revenise. Venise s-o la de-acasă-n mașina lui albă-somptuoasă, care-o emoționase. Dar pe urmă, cînd o duse pe la Băneasa, conducînd grîuliu, încet, cu-un fel de spaimă pe care nu si-o putea masca, cu atenția concentrată, aproape uitînd de prezența ei și chinîndu-se să nu uite, pentru că el era un om de lume... Nici măcar mașina, care-i salvăză pe-atîta, chiar și pe infirm, cu suplineste micile lipsuri de personalitate, -i face curajoși și puternici, chiar agresivi, lui nu-l aducea nimic. Era un tap, nici măcar tap, un tap ca o cară, moale, fleșcăit, un bătrînel înainte de vreme, care strîngea volanul transpirînd mai rău ca la

teatru

t

Lectura

textului dramatic

Ediția „Eminescu” continuă să caute soluții mereu noi pentru punerea în atenție a dramaturgiei românești în general și a celei contemporane în special. Iată, după colecția „Rampa” ni se așează sub priviri seria „Teatru comentat”. Ce vrea să însemne acest prim rînd o introducere în mesajul fiecărei piese și, atunci cînd se poate sau se crede de cuvînt, o plasare a ei într-un context mai larg privind drumul unui anume gen de teatru. Apoi, adică în al doilea rînd, luăm aminte și despre răsănitul lucrărilor în conștiința criticii. Și aceasta, fără să mai adăugăm inscrierea distribuției și realizatorilor premierei absolute.

Cartea poate fi, așadar, dragă și utilă oamenilor de teatru, actorilor și regizorilor, dar și masei mari de spectatori în comparație cu verificarea gusturilor și părerilor.

De metodologia ca a-tare, mai este ceva. Teatrul acesta comentat, ca să folosim genericul colecției, invită la lectură. Ceea ce, să recunoaștem, noi, spectatorii facem mai puțin, obsnuit, prin poziția noastră față de text, să-l aflăm roștit. Pierzînd, nu o dată, și o altfel de revelație, aceea izvorînd din înscenarea mentală.

Se poate dovedi foarte bine acest gînd cu chiar prima apariție din seria în cauză. Cele „Trei piese istorice” ale lui Dan Tărchiță — „Io, Mircea Voievod”, „Moartea lui Vlad Tepeș”, „Marele soldat” — produc, fără îndoială, un interes nou la lectură pentru acela care le-a văzut urcate pe scenă. Și ne-am referi, în mod deosebit, la căldura replicii, la sugestivitatea ei poetică. Dialogul din lucrările dramatice ale lui Dan Tărchiță are — am îndrăz-

ni să spunem — o mai puțin știută mișcare interioară, relevabilă mult mai limpede în liniștea lecturii. Iar afirmînd aceasta nu negăm nicicum teatralitatea textelor. Ci, ne explicăm doar de ce în marea majoritate a mon-tărilor atmosfera vremii se instaura adînc, personajele veneau din timpurile de demult. Tocmai din acest dialog de o rară acuratețe, vîndînd o păi-mașe cunoaștere a istoriei patriei. Să ne amintim, de pildă, de „Io, Mircea Voievod”, de „Moartea lui Vlad Tepeș”, ca să nu cităm decît două dintre lucrările dramatice ale lui Dan Tărchiță, și, poate, recitîndu-le sau revîndu-le ne vom revede și părerile despre calitățile intrinseci ale acestor texte.

Seria „Teatru comentat” incită, cu siguranță, la evaluări și reevaluări.

Ernil Rădulescu

Dîncolo însă de metodologia ca a-tare, mai este ceva. Teatrul acesta comentat, ca să folosim genericul colecției, invită la lectură. Ceea ce, să recunoaștem, noi, spectatorii facem mai puțin, obsnuit, prin poziția noastră față de text, să-l aflăm roștit. Pierzînd, nu o dată, și o altfel de revelație, aceea izvorînd din înscenarea mentală.

Se poate dovedi foarte bine acest gînd cu chiar prima apariție din seria în cauză. Cele „Trei piese istorice” ale lui Dan Tărchiță — „Io, Mircea Voievod”, „Moartea lui Vlad Tepeș”, „Marele soldat” — produc, fără îndoială, un interes nou la lectură pentru acela care le-a văzut urcate pe scenă. Și ne-am referi, în mod deosebit, la căldura replicii, la sugestivitatea ei poetică. Dialogul din lucrările dramatice ale lui Dan Tărchiță are — am îndrăz-

film

f

Fără

complexe

Claude Lelouch n-are complexul repetării care ar putea plitici sau dezamăgi publicul ce l-a aclamat pentru un bărbat și o femeie. Încăpătînat, sau poate fără imaginație (chiar dacă poate fi vorba de ceva ce-l preocupă constant) el se prezintă cu Un al bărbat, altă femeie (titlul original : Another Man, Another Chance). Nici măcar nu se străduiește să-și toarne eroii în tiparul altel povestiri. Pare preocupat doar de o altă impresie, pe care încearcă s-o producă prin mișcarea povestirii în altă epocă, altfel colorată. Speculațiile nu s-nereușite, unele chiar frumoase, fără a depăși obșnuitul. Adesea scenele poartă o fină infiltrație humoristică. Încărcătura sentimentală există, își caută chiar efecte dureroase, sau duioase, sau „foarte umere”, dar aceste efecte sînt foarte palide, ca întregul film — o copie palidă a ceva ce onora a plăcut, cu rezerve sau fără.

Deci Vestul sabbatic cu tot show-ul și recuzita, cu eroi plămădiți cu farmecul nostalgic în care ne-am obșnuit să privim epoca, minus captivantul. Scenele „dure” sînt rezolvate rapid ca să lase loc desfășurării povestirii deja știute și finalului optimist, nu lipsit de grație. De fapt, genericul anunță intenția și cantitatea de emoție a filmului : o fotografie veche, de epocă, mai expresivă și mai nuanțată decît una actuală ce încearcă s-o imite, s-o illustreze. O pubere fină învăluite în

treaga atmosferă, ca și imaginea filmică pudrată permanent între sepiă și cenușă.

Eroii ne sint apropiați, povestea lor de dragoste ne înduioșează fără să ne impresioneze cu clopoței de alarmă, așteptăm mereu ceva care să fie nou, care să ne surprindă sau care să ne pună pe gînduri dar acel ceva așteptat, și absolut necesar unui film bun, nu apare nici în cadrul filmului, nici în subteranul lui. Nici măcar după închiderea lui. Ne simțim frustrați de o bucurie, morală sau estetică, în ciuda faptului că filmul pledează pentru „viață”, pentru sentimente calde, pentru puterea de a începe oricînd o nouă poveste, pentru „a new chance”, în ciuda faptului că filmul este făcut curat, corect, frumos în mod delicat. O variantă pe o temă care va fi oricînd valabilă și care va place depinzînd de dispoziție. Rămîne de discutat însă dacă dispoziția artistică a autorului filmului (regie și scenariu) a fost inspirată sau nu, dacă o copie, oricît de prelucrată, întregeste, pune în valoare sau atecază un original bine structurat.

Sala plină pare dezamăgită. (În ultimul timp, filmele transmise de televiziune au devenit o concurență serioasă pentru cele care apar pe marile ecrane). Poate că data viitoare va fi mai bine : un alt film, altă gansă...

Corina Cristea

televiziune

t

Fără

Dincolo

de aplauze

În urmă cu zece de ani, un tînar candidat la teatru era gata-gata să fie respins, nu pentru că l-ar fi lipsit talentul, ci înălțimea stabilită de comisia de admitere. De atunci, actorul George Ștefan nu a mai crescut, desigur, însă prin călătoriile sale deosebite și printr-o muncă îndrîjnită și ambițioasă, a atins pe scenă o altă „înălțime” — cea mai adevărată înălțime în artă — aceea a vocației — fapt ce l-a dat dreptul de a se dedica joi seara un „telectral”. Practic, o evoluție care, dincolo de aparențele sale, care a celor treizeci de ani în care a jucat pe scenele teatrelor din Pitești, Craiova și (cel mai mult) Timișoara, contrazicînd astfel prejudecata destul de înaltă a actorului „de provincie”, destin periferic, circumscris unui repertoriu îngust și sărac în tînturi de rezonanță, „Telectralul”, datorită unei regii inteligente, a permis atît confesiunea actorului ilustrată cu bune momente din creația sa scenică, cit și o privire mai largă asupra unei meserii care, dincolo de aparențele sale, nu este deloc ușoară, dempovră. Acel „nu mai pot” spus de actor la o repetiție, cit și singurătatea sa pe o scenă imensă, în fața unei săli goale, după spetacoli, au confirmat cu subtilitate adevărul că, dincolo de aplauze, înaintea și după spectacol, nu poate fi decît truda și zbuclumul proprii creației unui mare actor.

Poate exista oare un reportaj „de dîmnic”, un reportaj care, mențîndu-și pretențiile de informare și de meditație, să aibă totuși și ceva mai aparte față de reportajele din celelalte zile, să zicem chiar și puțină grațiozitate, puțin „confort” spiritual propriu acestei zile din săptămîna ? De citva timp, la această întrebare Î-

cearcă să răspundă cu un ciclu de „instantanee”. Aristide Buhoiu — un fel de „fotografii la minut” a unor pasiuni deosebite (colecții de cărți poștale, de ceramică populară etc.), dar și a unor fapte și întâmplări mai puțin cunoscute marelui public. Duminică, de exemplu, i-am putut vedea și asculta pe doi foști colaboratori ai lui Brăncuși, inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan și mesterul pietrar Ioan Alexandrescu. Primul a fost cel care a realizat tehnic „Coloana infinită”, al doilea (născut în aceeași zi și lună cu sculptorul) a ucenicul la „Poarta sărutului”. Amintirile celor doi colaboratori-martori ai actului de creație au adăugat portretului brăncușian citeva nuanțe inedite. Cu acest exemplu, în acest sens, emisiunea dîmnică a lui Aristide Buhoiu — binevenită, și mai ales, bine plasată.

Finala de handbal în „Cupa României” n-a avut prelungiri pentru ochi, telespectatori. După 60 de minute de mare tensiune, au urmat alte 10, hotărîtoare, pe care nu le-am putut vedea din cauza depășirii spațiului de emisie. 10 minute care puteau fi prevăzute de cei care fac programul televiziunii, conform regulamentului întrecerii. 20 de minute dacă socotim și prelungirile din meciul pentru locul trei. Un spațiu nu prea mare pentru care s-ar fi putut pregăti o „rezervă” (un film documentar, un reportaj, un scurt program de cîntec, un recital etc.) în cazul în care ar fi rămas neacoperit. Și totuși...

Julian Neacșu

„Vers pe plaiuri de baladă“

● În zilele de 31 martie, 1 și 2 aprilie a.c. Cănelul „Luceafărul“ în colaborare cu Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Hunedoara au organizat, în cadrul celei de a doua ediții a Festivalului Național „Cântarea României“, sub genericul „Vers pe plaiuri de baladă“, o serie de întâlniri cu cititorii, la care au participat scriitorii Ion Gheorghe, Nicolae Dragoș, Mircea Dinescu, Ștefan Dincă, Alta Victoria Dobre și Denisă Comănescu. Prima întâlnire a avut loc în ziua de 31 martie la Liceul industrial nr. 3 din Deva, la care și-au dat cursul, alături de membrii cenaclului revistei „Luceafărul“ și poezii hunedoreni Valeriu Bărgău, Nicolae Chirică (Hunedoara), Constantin Gh. Naidin și Traian Filimon (Deva). În aceeași zi, oaspeții au fost în mijlocul muncitorilor de la Tesătoria de mătase din Deva. Lansarea primului volum „Floarea soarelui“ al poetului hunedorean Valeriu Bărgău, care a debutat și a pu-

blicat frecvent în revista „Luceafărul“, a avut loc la Bibliotecă „M. Eminescu“ din Deva. Au luat cuvântul Nicolae Dragoș și Ion Gheorghe, iar actrița Alta Victoria Dobre a recitat din versurile poetului Valeriu Bărgău. Simbolic, 1 aprilie, membrii cenaclului „Luceafărul“ împreună cu scriitorii Nicolae Chirică, Valeriu Bărgău, Ioan Evu (Hunedoara) și Ștefan Nagy (Petrosani) s-au deplasat la Petrosani unde s-au întâlnit cu minerii de la I.M. Dilja. Duminică, 2 aprilie, a avut loc un amplu recital de poezie și muzică tinărară la clubul „Siderurgistul“ din Hunedoara la care au participat și membrii cenaclurilor hunedorene „Izvoare“, „Lupta“, „Flacăra“ și „Muguri“. Alături de poezii Mariana Pindaru și frații Eugen și Ioan Evu au întregit manifestarea cultural-artistică de pe mealegurile hunedorene cu frumoase momente muzicale.

d.c.

Portretul lui Burebista

Burebista nu s-a născut și la secolul viitorii
Un portret săpat în vreo piatră de riu ori
de moară
Știind că întemeietorii rămin
În zădăra cu numele Neam, cu numele Tară,
S-o fi gândit Năpraznicul Domn Vizionar
Să își deseneze cu pământ chipul și fața
după legea simțirii aior săi din hotar
și apoi să-l judece Istoria, uneori dreptății...
De la mari înălțimi a văzut el cu sufletul treaz
O patrie în care ne-am fost zidit cu dreptate.
Zările de-atunci ne-au coborât în suflet
Noi le păstrăm în suflet, pe toate...

Eugen EVU

Cit mai alergăm

Cit mai alergăm printre arbori
Cit mai ascultăm fosețul frunzei
Cit ne mai lipim anul de bulbul ceasului
Cit mai umbliam în brazda acestui pământ
Cit ne mai facem semne
De la fereastră fugarelor trenuri
Cit mai simțim pe umeri torentul ploilor
Și mai scriem poeme pe filele subțiate
De frumusețea anotimpului
Noi, toți ne putem erede
Feriți și frumoși acestui secol.

Miron ȚIC

Plecați bărbații

Plecați sint bărbații
cu toții
în pădurile secolului
și dibile lemnelor
cu suflet curat
pentru stâlpii pridvorului
unui viitor mai bărbat.
În împărăția lucrului
abia dată în floare
fețele se-mbracă mirese
cu vaporoasă zare
și se cupună-n amiază
cu flăcăii din seare.
Copii se adună în cete
pe puștiile uliți
și cotrobăie cerul
după Steaua Polară
cu brațele compasului,
privirile — suliți.
Soară de seară
nevestele rezemate de zaplaz
cu colțul năframei în gură
închepuie lumini
venind de departe
și cad în extaz.

Plecați sint bărbații
cu toții
în pădurile secolului...

Constantin Gheorghe NAIDIN

Pace în Kogaion

Într-o aură flămâzică de-a trece prin marmoră
în firecare au dăci coboară de pe colună
și eurg prin muniți albaștri ai Orăștiei.
În jurul cadranelor solar se adună și umbra lor
nu tremură de frig
— nici chiar severele, ple-velele simț necăzuite
Curțenilor cu pașma, ca nebuna.
El suflă-n pinze și deschide zarea...

Troian FILIMON

CULTURA ROMÂNESCĂ ÎN LUME

● **ULTIMUL NUMĂR** al revistei *Miorita*, A Journal of Romanian Studies (January, 1978), publică biannuală editată de The New Zealand Romanian Cultural Association și de The Department for Foreign Languages, Literature and Linguistics, University of Rochester (U.S.A.), publică articole de lingvistică, traduceri și studii de literatură românească semnate de colaboratori anglo-saxoni și români. Dintre aceștia din urmă: Ion Viad, Contemporary Romanian Fiction as History and Aesthetic Experience, o scrisoare către redacție semnată de Leon Levitch, Dan Dutescu și Andrei Bantaș în legătură cu o recenzie anterioară, aparută tot în *Miorita*, de Roy MacGregor-Hastie, traduceri din Eminescu (Leon Levitch), Argehi, Volcunescu, Constantin Buză (Dan Dutescu), Ion Barbu (Andrei Bantaș). O traducere a baladei populare Dălea-Dămeana și Sila aparține lui W. D. Snodgrass, traducător și al *Mioritei*. Un necrolog al victimilor cutremurului din martie 1977 (Tragedy in Bucharest: An Obituary to Five Writers), o dare de seamă a discursului tovarășului Nicolae Ceaușescu, la Conferința Națională a Scriitorilor (mai 1977) și o recenzie de Adrian Marino la studiul lui Dinu Pilat, *Dostoievski în conștiința literară românească*, încheie sumarul.

● **NUMĂRUL** de martie 1978 al revistei turcești *Variet*, de literatură și cultură, care apare la Istanbul (director Yasar Nabil Nayir) publică o traducere a lui Eminescu în limba turcă, poezii de Zaharia Stancu.

● **AU APĂRUT** de curând articolele colecțiilor internaționale „Expressionismus“ în *europäische Zwischenfeld*, hg. von Zoran Konstantinović (Innsbruck, 1978), care și-a desfășurat lucrările la Strasbourg între 3-9 Iunie 1976. Obiectul acestei reuniuni științifice a fost studierea diferitelor aspecte ale curentului expresionist în literaturile țărilor din Europa Centrală și de sud-est, prima analiză de literatură comparată consacrată acestui teme. Volumul (apărut în serie: *Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Sonderheft, 43*), cuprinde și textul comunicării lui Adrian Marino; *Expressionismus und die rumänische Avantgarde* (pp. 87-93), alături de participanți jugoslavi, polonezi, francezi, bulgari, maghiari.

● **O ANALIZĂ** dezvoltată a ideologiei și activității critice a criticului român Constantin Dobrogeanu-Gherea (cea mai profundă care a apărut

până acum în limba germană) publică cercetătoarea Dr. Eva Behring, colaboratoare științifică al Institutului für Literaturgeschichte der DAW (Berlin, R.D.G.), în volumul: *Positionsbemerkungen zur Geschichte marxistischer Theorie von Literatur und Kultur* (Leipzig, Verlag Philipp Reclam Jun., 1977, pp. 153-187). Studiul valorifică o bogată documentare românească. În acest volum, C. D. Gherea figurează alături de Plehanov, Meiring, Lafargue, Biagiov, Worowski, Gorki, Roza Luxemburg, Clara Zetkin.

● **ACEȘTI CERCETĂTOARE DIN R.D.G.**, specialistă în literatura română, analizează și aspectele ideologice ale luptei naționale și sociale românești din secolul al XVIII-lea. În cadrul capitoului *Der Kampf um nationale Selbständigkeit und Aufbau der Leibelgenschaft in den Literaturen Ost- und Südosteuropas* (pp. 222-229), din lucrarea colectivă *Literatur im Epochenbruch. Kontexte europäischer Literaturen im 18. und beginnenden 19. Jahrhundert*, hg. von Günther Klotz, Winfried Schröder und Peter Weber (Berlin und Weimar, Aufbau-Verlag, 1977), contribuția semnificativă de Dr. Eva Behring situează mișcarea iluminismului românesc din Transilvania în contextul ideologic al epocii.

● **ULTIMUL NUMĂR** din *Bulletin de la Société des Amis de Montaigne* (No. 22-23, avril-septembre 1977, pp. 118-119) publică o amplă recenzie a nr. 4/1977 din *Cahiers roumains d'études littéraires*. Autorul, André Michel, directorul *Bulletinului*, prezintă pe larg sumarul acestei „importante reviste românești“, cu atenție deosebită pentru articolele lui Pompiliu Mareș, Paul Cornea, Dolores Toma, Adrian Marino, Romul Munteanu, François Jost, Ralph Cohen.

● **REVISTA MACEDONEANĂ** de literatură *Culturen život* (7, 9 - 1977, p. 25) oferă cititorilor săi, în traducerea lui Tașco Sarov, patru poezii de Corneliu Sturzu, însoțite de fotografia poetului.

● **REVISTA JUGOSLAVĂ** de literatură, artă și cultură, *Lumina* (care apare în limba română), cuprinde în sumarul ultimului său număr (1/1978) și poezii de Ana Blandiana (*Duminică în timp*), Nina Cassian (*Secretele iubirii împlinite*) și Ileana Mălincioiu (*Iubirile*) și două suferete noastre). Atrage de asemenea atenția articolului Ivnand Hasan: *Note despre Victor Brauner*.

REVISTA STRĂINĂ

americană drept virtuosul învingător al competiției, pentru marea sa rol din *Equus*, Favoritul din acest an e fostul însuși Woody Allen, al cărui film *Annie Hall*, a primit premiul pentru cea mai bună creație, pentru cea mai bună regie și cel mai bun scenariu (regizorul a fost și scenaristul acestui producție). De altfel, Diane Keaton a fost încununată cu premiul pentru cel mai bun rol feminin, tot pentru rolul său din filmul lui Woody Allen.

● **Între tinerii regișori din Statele Unite ale Americii**, Bob Rafelson este la ora actuală numele cel mai promițător, Michel Margin scrie, într-o cronică la ultima sa creație, *Stay Hungry*, „Dintre cei mai mari producători americani de filme, Bob Rafelson este, fără îndoială, cel asupra căruia sint bazele speranțelor îndreptate ale publicului. Cu cinele pușoare și mai ales cu *Regele grădinarilor*, el ne-a descoperit un stil de excepțională rigoare estetică și morală, susținut de un fel de umanism ironic și dezamăgitor. Astăzi, revine cu un film mai mare și mai ambițios decât *Stay Hungry*, un admirator. Este un film vesel, tandru și plin de farse acest *Stay Hungry*...“

● **Una din cele mai prețioase exemplare bibliofile** o constituie celebra lucrare a lui Buffon, *Isto-*

Urmare din pag. 1

oane), ciți au părăsit orașul și ciți s-au deplasat de la Est la Vest. În informațiile nu sufocă descrierea și subiectul (autorul) nu dispune de totul din pagină, deși obiectele sint mai puternice și mai relevante în evocare decât oamenii.

Doză sugestia ies, întâi, la lectura *Marilor Canioane*: o America agresată de lucruri, terorizată de o natură artificială (alienantă) și o America imposibil de cunoscută până la capăt. *Marile Canion* al riuului Colorado devine astfel simbolul unei lumi misterioase în ciuda publicității demente. Un continent în continuă rezeșare, dezgustat (prin generațiile mai tinere) de bunăstare, doritor, totuși, s-o aibă. *Violentă și lirică, denivelări dramatice*, oameni care trăiesc în condiții epice de plată (indienii, portoricani), iar alții instalați într-o lume a confortului maxim, mulțumiți și nemulțumiți în același timp de ceea ce au dobândit: iată ce citim în *Marile Canioane*.

Dan Grigorescu dă, voit sau nu, imaginea unui continent mai degrabă whittmanian: o America în fierul și în ceață și o societată, individualistă până la exasperare și culpabilități de bogăția și orgoliile ei. Critic literar și critic plastic, autorul nu uită cărțile și arta, însă și literatura și arta ocupă un loc inferior în ierarhia socială.

Mi-a plăcut în *Marile Canioane* modul în care Dan Grigorescu vorbește despre această dependență a spiritului față de un mecanism constituit. Foarte personale, colorate sint și notele despre America văzută din (și în) interiorul ei (cap. *Americanul la el acasă și După ora șase*), unde stilul devine mai sarcastic și invenția epică este mai mare. Dan Grigorescu, care, în genere, vorbește rar de sine, își trădează aici mai mult decât oriunde natura adevărată: un spirit paternalist, grav, muscător cînd pedagogia socială i se pare absurdă. El descrie cu incitare camera copilului american și face reflecții ascuțite despre atitudinea omului matur față de noua generație. Cînd se referă la experiența sa, nu-și uită familia, toate întâmplările personale sint legate de întâmplările copiilor săi. Acceptă principiul libertății în educație, laudă pedagogia muncii, însă, ca european din est, are și multe rezerve față de morală toleranței repressive.

Marile Canioane reprezintă cea mai solidă carte ce s-a publicat pînă acum la noi despre America. Nu i-aș reproșa decît faptul că au-

Memoriale de călătorie

torul vorbește mai mult despre obiecte și mai puțin despre indivizi, dar nu mă grăbesc să insist asupra acestui aspect: procedind astfel, Dan Grigorescu a voit, probabil, să sugereze o ordine și un simbol: simbolul procesului de reînnoire în societatea hiperindustrială. A reușit, desigur, dar memoria noastră reține cu mai mare ușurință cele câteva (admirabile) figuri din capitolul *Chițiva americani inocenți și alții mai puțin inocenți* decît descrierea uluitoarei străzi 52.

● **America** lui Romulus Rusan este America din teatrul lui Tennessee Williams: tristă, plictisită în opulență, naivă, visătoare și, din cînd în cînd, contestată. Asta dacă vrem să scoțăm o imagine globală și o morală dintr-o narativă: descrierea unei aventuri și a unei confruntări dramatice. Romulus Rusan este mai apropiat decît Dan Grigorescu de psihologia călătorului european tradițional care descopere, repede și pe cont propriu, un continent nou, secret, în ciuda unei literaturi publicitare alarmante. Este un străin care nu vrea și nu poate să se aszere într-o lume ce trăiește după alte legi. Ochiul curios descoperă suprafețele și mintea lucidă judecă, fixează, compară. America văzută din exterior, ceea ce nu înseamnă neapărat văzută superficial.

Paginele cele mai substanțiale din *America ogarului cenușiu* sint acelea despre Iowa City. Experiența reporterului este, aici, mai puternică. El trăiește în campus-urile studentesti, urmărește jocul veritelor cenușii, se uită la programele de televiziune și le judecă aspru, zicînd că sint prea puritane (zice el sau zice alții, faptul n-are importanță). Descoperă, întâi, o America agrară, cu gusturi tradiționale, și, în interiorul ei, o civilizație a „gadget“-urilor, utilitară și trănăit. Cultul valorilor vechi este contestat de generația tinărară, dezvoltînd această idee, Rusan vorbește despre conflictul dintre părinți și copii. Nu-și ascunde surpriza, este de multe ori contrariat de ceea ce vede și aude, și această manifestare a subiectivității face lectura cărții sale agreabilă și instructivă.

Figuri și tipuri de Renaștere în Principate

Urmare din pag. 1

punct de vedere moral. Pe de o parte — un monstru de tiran renesanțist, campion al crimei, al mișeliei și trădării, propus ca model de princip conductor de stat — ceea ce i se pare „a scopuri de umilități și rușine un veac întreg, pe de altă parte — o cultură deosebită de asomenea, nu explicită nimic. Dacă nu s-ar fi limitat la artele plastice am fi îndreptățiți să-i reproșăm că deride un minunat prilej de a demonstrea, fără împrăcții de indignare și atitudine moralizatoare, prin ce se apropie și prin ce se deosebește cele două opere citate, care sint elemente de **marșează renesanțist ale învățăturilor identice** și în același timp profund distincte de cele ale **Principelui**... Dar și fără a-i face acest reproș care ar viza o zonă de cultură ce nu a intrat în obiectul său tematic, se răsfrînge aici un neajuns mai general al eseurilor despre Renaștere: din această perioadă nu s-au păstrat și care se cîștete pe nerăsuțate ca o poveste fascinată despre fapte și împrejurări de excepție, despre acei oameni minunați ai unui trecut învelerat și bintuit de patimi. Desigur, ceea ce se spune despre unii principii umaniși și fațetele lor culturale — Petru Rareș, Iacob Heraclid Despotul, Petru Cercel, Ștefan Tomșa, Nicară Potcovă, despre unii pictori („Zugravii — soli ai trecturului“ ca Magister Philipp din cetatea Sibului, care se revendica de peste munti și-și zicea Moldoveanu, Toma Turbulă sau Toma Ceban, pictor de curte și entar al domnului (Petru Rareș) și s-a făcut autportretul în cadrul unei fresce lafăstînd „Asediul Constantinopolului“), Petru Grigorescu, zugravul ce a îndeplinit soli primei creștate ca emisar al lui Mihai Viteazul, Nicolae Crețanu, Mina, ș.a. sint deosebit de interesante și ele se schitează un tablou de epocă izbit și mai esențial în ceea ce privește viața și activitatea apelor istorice. Autorul acestor pagini este socot mai ales de latura spectaculară, de spiritul paradoxal al atitudinilor renesanțiste (de pildă coexistența violentei, cruzimii și aventurismului cu o împătimită sete de frumos și dragoste de cultură: se amintea atras de situații și personaje de suprafață ca Doamna Chiajna, cumplită fiică a lui Petru Rareș, singeroasă ceartă între Dănești și Drăculeștu, de pitorescul unor principii ca Petru Cercel și Iacob Heraclid Despotul cărora, e drept, nu le putem tăgădui prin atitea din calitățile și din delectele lor, apartenența la spiritul Renașterii, față o apreciere semnificativă pentru o cultură dominantă asupra tabloului zugrăvit parca prin pana unui maestru romantic: „Îl cunoaștem pe domn (de vorba de Petru Rareș), această aleasă figură de prin moldavi din Cîneșco, ca pe un voievod vechi, prin războaiele purtate și prin aventuroasa lui viață, cu prăbușiri și înălțări răsunătoare, cu întemnițări și evadări spectaculoase, cu o existență plină de băituri și neprevăzut, cu rățării infrigurate pe potecile ascunse ale muntilor în căutarea unui adăpost, comparabilă, poate, numai aceleia de mai târziu a munteanului Petru Cercel, și care însuși capul domnului era adesea pus în balanța soartei ca preț al gloriei schimbătoare la care rivnea“.

Totul pare adevărat și e frumos spus și totuși ceva sună fals.

● **REVISTA MACEDONEANĂ** de literatură *Culturen život* (7, 9 - 1977, p. 25) oferă cititorilor săi, în traducerea lui Tașco Sarov, patru poezii de Corneliu Sturzu, însoțite de fotografia poetului.

● **REVISTA JUGOSLAVĂ** de literatură, artă și cultură, *Lumina* (care apare în limba română), cuprinde în sumarul ultimului său număr (1/1978) și poezii de Ana Blandiana (*Duminică în timp*), Nina Cassian (*Secretele iubirii împlinite*) și Ileana Mălincioiu (*Iubirile*) și două suferete noastre). Atrage de asemenea atenția articolului Ivnand Hasan: *Note despre Victor Brauner*.

Dacă Renașterea apuseană se caracterizează, între altele, prin astfel de trăsături aparent contradictorii ca **universalism cultural și individualism etic**, universalism renesanțist românesc — așa cum rezultă din viața altor bărbați viteji și iubitori de cultură — are alte trăsături definitorii: **patriotism, conștiința latină, dorul de neam și sentimentul demnității naționale**. Nu setea de glorie personală ci dragostea și atașamentul față de pământul strămoșesc, simțămîntul puternic și stimulativ de fapte mărețe al patriotismului. Există destule mărturii în acest sens, în încreșnata noastră istorie pe care le știm chiar din manualele școlare.

● **REVISTA MACEDONEANĂ** de literatură *Culturen život* (7, 9 - 1977, p. 25) oferă cititorilor săi, în traducerea lui Tașco Sarov, patru poezii de Corneliu Sturzu, însoțite de fotografia poetului.

● **REVISTA JUGOSLAVĂ** de literatură, artă și cultură, *Lumina* (care apare în limba română), cuprinde în sumarul ultimului său număr (1/1978) și poezii de Ana Blandiana (*Duminică în timp*), Nina Cassian (*Secretele iubirii împlinite*) și Ileana Mălincioiu (*Iubirile*) și două suferete noastre). Atrage de asemenea atenția articolului Ivnand Hasan: *Note despre Victor Brauner*.

● **REVISTA MACEDONEANĂ** de literatură *Culturen život* (7, 9 - 1977, p. 25) oferă cititorilor săi, în traducerea lui Tașco Sarov, patru poezii de Corneliu Sturzu, însoțite de fotografia poetului.

● **REVISTA JUGOSLAVĂ** de literatură, artă și cultură, *Lumina* (care apare în limba română), cuprinde în sumarul ultimului său număr (1/1978) și poezii de Ana Blandiana (*Duminică în timp*), Nina Cassian (*Secretele iubirii împlinite*) și Ileana Mălincioiu (*Iubirile*) și două suferete noastre). Atrage de asemenea atenția articolului Ivnand Hasan: *Note despre Victor Brauner*.

European, reporterul vrea să determine (pe urmele lui Ralea) psihologia americanului după felul cum mîncă și după modul în care se îmbracă. Însă relatarea sa este sumară și, dacă ar fi să judecăm după „cele șapte alimente fundamentale“ (cremăvursă, îngheț de porumb și lapte, ouă și peșteri afumate etc.) citate de Romulus Rusan, bucatăria americană este slabă de tot, iar psihologia rudimentară. Am citit și în alte cărți despre faptul că americanii nu știu să mînce și imi vine să cred că este mai degrabă vorba de un clișeu. Unul din miturile care circulă în lumea noastră europeană despre această verisoară parventă, lipsită de rafinament, de peste ocean. Însă citesc o altă carte, scrisă de un sociolog care nu guște mește necioată, Jean François Revel (*Nici Marx, nici Isus*) și aflui că în America fără rafinament gastronomic și bune maniere, a început o revoluție a moravurilor, o revoluție culturală și o revoluție politică: „A doua revoluție americană“, „Insurecția Americai contra ei insisi“.

Despre această insurecție autorii români vorbesc mai puțin, imaginea de altceva: cuprinde America într-o teorie totalizantă. Privirea lui Revel spre pitoresc și judecata morală rămin, de regulă, la detali. Romulus Rusan este intrigat că mulți americani scriu cu stînga și, într-un capitol vorbește despre „emanciparea miinii stingi“ sau despre consumul mare de „hamburgeri“ (despre care ne informează, pe larg, și Dan Grigorescu).

● **Cealaltă America**, văzută din goana „ogaru lui cenușiu“, apare cum ne așteptam să apară: fascinantă și alienantă prin varietatea și dimensunile ei. Notății subtile, reflecții ce se tin minte, totuși reporterul inteligent și talentat nu schimbă, la acest punct, imaginea pe care ne-am format-o deja din cărți și din filme. Sîmbul însemnat pe sacul de voiaj este din loc în loc întrerupt de reflecții personale și atunci aventura americană a lui Romulus Rusan se colorează: un spirit blind moralizator, spirit nostalgic, contrariat mereu, dar niciodată disperat sau furios, se simte în comentariul liniștit al faptelor.

Date literare festive

Urmare din pag. 1

nici pe aceea întocmită de autor în editia monumentală de *Serieri*. Cu alte cuvinte, este o nouă selecție, care nu reprezintă nici prima, nici ultima viziune a autorului. O selecție arbitrară!

Nu mi-amintesc dacă, în discursul anului trecut, a fost sărbătorită data apariției *Cuvintelor potrivite*, care a constituit nu numai evenimentul literar anului, dar și o dată de accesii însemnate cu aceea a *Poezilor* (1894) lui Eminescu, sub îngrijirea lui Titu Maiorescu.

Cu consimțămîntul Mînzirei Argehi, — care în principiu ar trebui consultată de cite ori se publică, în afara seriei de *Serieri*, pe care o conduce, o nouă culgere de versuri sau de proze, s-ar fi convenit să apară în 1977 o reproducere fidelă a ediției din 1927.

Rîndurile acesteia sint expresia tardivă a unui regret. Să sperăm că în anul 2027, al centenarului, ocazia reeditării primei ediții nu va mai fi pierdută.

● **P.S.** Mulțumesc pe această „cale“ confratelui St. Cazimir, care mi-a atras atenția că sintagma „poet de băltă“ se găsește într-una din poeziile lui V. Alecsandri, și anume *Oda către Bahlu*.

● **Dăm mai jos textul**, dintre cele mai savuroase (ultimele două din cele patru strofe):
„Cînd luna se iveau pe-a muntilor gol umăr / Cînd pași mele, ca zîndul, prin aburi rătăcesc / Imi plac acele înnuri de broaște fără număr / Ce, chiar ca oarecare, în hor oacăcesc. / Atunci în credință a mea inimă saltă / Ca la un glas prieten iubit și așteptat / Căci gînzase broaște sint dulci poezi de băltă / Precum mulți poezi gînzasi sint broaște de uscat.“

1944 — Iasi“.

După cum se vede, a prevalat expresia necoroasă, poezi de băltă, față de broaște de uscat, sortită uitării.

PREZENT PE MARILE STADIOANE ALE LUMII PRIN INTERMEDIUL MICULUI ECRAN

Pentru a viziona în bune condiții cele mai pasionante întreceri ale Campionatului mondial de fotbal, magazinele comerțului de stat vă recomandă televizoarele cu circuite integrate.

Realizate în baza celor mai noi scheme tehnice utilizate pe plan mondial, televizoarele cu circuite integrate au o fiabilitate mărită și consum de energie electrică redus cu 33%. Stabilizatorul inclus în construcția televizorului asigură calitate deosebită a imaginii și a sunetului chiar la variații mari de tensiune. Utilizîndu-se la construcția lor module funcționale, operațiile de depanare sint simplificate.

Termenul de garanție pentru buna funcționare a televizorului cu circuite integrate s-a majorat la 12 luni.

Aceste tipuri de televizoare se pot cumpăra și cu plata în 24 de rate lunare, acotul fiind de numai 15% din prețul de vînzare.

Recom

Atelier literar postea redacției

LORELEI: Lucrurile sînt mult prea neguroase, incerte, obscure. Acolo unde apare un pic de claritate și limpezime („Moarte modernă”, „Nervi spulși”, „Glas ucis”) se ivesc și unele motive de speranță în contul poeziei.

I. PLES: Prodromul încă delirul verbal, atît în poezie cît și în proză; se pare că, în ciuda intențiilor declarate, nu vă preocupă prea mult să căutați cauzele și remediul (idem, în privința ortografiei...). Ceva mai bine în „Obsesia vîntului”.

BOBOC ROZA: Puteti trimite manuscrisul, dacă socotiți că scrierul dv. e destul de cîțit.

N. LUCIA NICULESCU: Majoritatea parinilor (pea multe) pe care ni le-ati trimis se află încă la pragurile începutului, cu sovăile și lipsa de experiență inerente. E prea devreme să vă gîndiți la un debut. Deocamdată, trebuie să dobîndiți mai multă siguranță și exigență în fața paginii (se pare că scrieți prea mult și vă mulțumiți ușor cu ce faceți). Sînt însă pagini care așteaptă unele înșirări, ce se cer cultivate și exprimate cu mai multă grijă și severitate („În tăcere”, „Drumul copilăriei”, „În noaptea”, „Diminețile mele”).

A. NARBES: Fragmentele sînt interesante, promițătoare. Proiectul poate fi oportunită, primul rînd prin efectele (probabile) de „reglare a respirației” (pe distanțe mai lungi), de disciplinare a unei viziuni (pînă acum, mai de grabă ca-leidoscopice, capricioase, ilvestri), de verificare a capacității de construcție (doar ce aceea de improvizație a fost îndelung, poate chiar excesiv, demonstrată), etc. Să vedem, însă, ce va ieși — mama lui Napoleon avea dreptate — se pare că asemenea proiecte „serioase” v-au mai vizitat, dacă nu ne înșelăm...

VAL. POPESCU: Cîteva pagini bune: „Amintiri”, „Ele-

gie”, „Fire de iarbă”, poate și „Poem”.
M. BUCOVICIOR: Nu sînt semne de schimbare; ceva mai bine, în „Lanternă”, „Existență”, „Doar ochii tăi”.

V. VIDUL: Din nou, lucruri interesante (mai ales „Fram”, „Drum în sănășcu”). Da, rezervele formulate date trecută rămîn încă actuale.

DORIN ANDREI: Se confirmă bunele aptitudini semna-

late anterior: „Secetă”, „Fapt divers”, „Duminică”.
S.A.S. R.: Încă sovăitor, tulburat, pe alocuri naive, dar nu lipsite de semne promițătoare („Lăță”, „Acum pic”, „Idee”, „Cu cui?”). Nu puteți scrie desigur, oricînd dorim.

MIRON ILIESCU: Da, e mai degrabă o pagină de jurnal, decît o structură narativă propriu-zisă. Scrierul e viu, senzant și se poate vorbi de unele perspective.

N. A. VEST: Sînt lucruri mai bune în „Fiul răzător” (deși formula tehnică se cam repetă): „Elegie”, „Decembrie de bilci”, „Florăria”, „Valiza”, „Valul”. De supraviețuit mai atent o anumită notă anecd-

tică, „sugubată”, care cade uneori inoportun, inadecvat (pînă la stridență, cîciotă).

MONA DAMIAN: Se pare că aveți într-adevăr talent, judecînd după unele pagini (mai cu seamă „Senzatie invers”, „M-am trezit zimbat”). Rămîne să luati în serios lucrurile, străduindu-vă, înaintea a ceea ce sînt alăncările în sentimentalism facil, conventional. Reveniti.

Ică Munteanu, I. Craiova, Bordea Virginia, D.C.D.C., C. Sămbeteanu (mai bine, în XXVIII, XXIX), D. Stănculescu-Napariu, Maria Casapu (ceva în „Pe deal”), D.B. Minătoru, Ica P. (mai bine, în „Dacă le-atingi”), Tudor Gh. Gh. Covăsițeanu, L. Letea, Paulbere Petrică, Petre Ivășcu; Nimic nou! Dan Lăzaru, Călin Cetină; Sînt unele semne bune; merită să citim: Victor Arș, Paul Amel, Străduț Nicolae, Vlăduț Constantin, Luciana G. Blănar, T. Barbu-Constanta, Sandu Alena, Mica Ion, Grigore Negru, Mihai E. Măgur (ceva în „Cotele albastrului”, „Viețile unui fluture”), Nicolae Răsteanu, Virgil Lica, Maria Constantina, Ia Iuliana, M. L. Păuleanu (mai bine în „Inscripție pe zăpeză”, „Jurnaluleto”), Rous Mihai, Robert Popescu-Andrei, Pasăli Traian, M. B. (ceva în „Lăzaru”), C. Carbu, St. W., Sandu Cîmpeanu, Olivia E., Vlad I. Ștefan, Or. F. Stanomir (ce vînt, textele dactilografiate), Rămașche, Diana Sădulescu, Ardelean Mirela, Radu Ovidiu Ion, Valentin Rotaru, L. Adameșian, M. Costin, Eugen Pășăre; Încercări de nivel mediu.

Măsurare actualitate: Poeme de inserare, „Probabil zbor”, „Starea de necesitate”, 9 nov. 77, 9 dec. 77 etc.

Geo Dumitrescu

N. R. Manasterie nu se re-

Çiți ani am

Nu știu çiți ani am.
Am întrebat prietenii,
dar nici ei nu știu çiți ani au.
Se mișcă mai încet
și-mi spun că duc ranite-n spate
pline cu aur, cu frunze căzute,
cu păsări moarte...
nici ei nu știu bine cu ce.

Mă uit pe geam.
Nucul sădit de mine a început să rodască,
acoperă cerul cu totul,
sau cerul s-a făcut verde?

Piscul, care-și făcea mingi
din ghem de lînă,
stă la geam, se face galben de soare,
ca o portocală necoptată de tot.
Copleșit de lenă și de torpore,
se spolia lenes pe bot.

Cîinele meu lup a murit.
Lăfinia de peste drum
a rămas doar o ciută.
Salcimul care-o croșetea geme
de cite ori bate vîntul și-i scutură.

Sufletul meu poartă
un semn de mirare
și-alergă-n pantalonii scurți
pe strădă, cu cerul,
cît e ziua de mare.

EMIL GAVRIU

Arbori

E bine, fiecare frunză
să se creeze ram,
fiecare creangă,
să se creeze pom.
Așa se trec furțile
și așa,

din marea încercare
a vîntului,
se iese în frîme
sau se rămîne-nțeg,
independent de vreo
părere personală...

Si nu vă-ndurați,
nici voi, arbuști,
frumose frunze,
crezîndu-vă stejari.

Din profunzimea
materiei voastre prime,
furtunile și timpul,
sub punți de curcubeie,
se-nalță ciobotădi, rar
să nască arbori,
nemuritori și
nelucruțit de mari.

LILIANA POPESCU

Albatrosul

Un albatros e-n fiere copil,
era și în marea Will,
pe-nținsul acestei lumi
renăscut e-albatrosul din scrum.
Un albatros e-n fiere bătrîn,
mai bate doar din plămîni,
cu fiere zbor mai puțin
cîștigă din înălțimi.
Lăsați albatroșii cum sînt
fără urme pe ei de pămînt,
între cer și oceanul întins,
albatrosul din fiere ins.

BORIS MARIAN

Blestem

Să vezi cît plouă
și tu
să nu poți face nimic
pentru a veni în ajutorul
tăcerii!
Să fi la izvor
și să nu ai cum salva
oamenii de valuri!
Să treci podul
fără a găsi un cavint bun
pentru cele două
măști somere.
Să trăiești fericiți,
incapabili de a face ceva
într-o lume
săvîrșită

ANDREI DORIN

Punțile lumii

Efervescente drumuri
Generații
În pîrguite brate
Calde punți
Sămîntă-n pîntec
Și sămîntă-n brazdă
Hrîniște florul
Aburite frunzi...
Din susul lumii
Respirînd vîntoare
Se-apropie același
Început
Cum timpla lumii
Luncind apasă
Balonța unui veac
Necunoscut...
ANGELA NACHE

Cuvîntul

Nu-i dat oricui să-nduplece Cuvîntul
să ne transmită-n gori tubuluror
mesajul galaxiilor profunde,
al zîrilor de taină și de dor
Nu-i darnică celebra bucurie,
cu brovii de condei minuiori
ce asaltînd Olimpul de cînd lumea
abia-l întrezăresc arareori.
Cuvîntu-i de-o sălbatică splendoare,
arzînd din veac în veac, din mînt în mînt,
popoarele de-î sorb etern lumina —
nu s-a lăsat de nimeni pîngărit.
În valuri aere purbea coboară
din răsărit și pînă-n asfințit
și nimînu nu i-a trecut prin mînt
să spumege cît și i-ar fi-nșușit.
Doar duhu-naripat din spuma mării
se-nalță către el în tainic zbor
și jertfă i se do, înduplecîndu-l
să fulgere fecund, izbăvitor.

PETRE VLAD

Mere de aur

Și cînd să pui piciorul pe scară
te trage în gol nepăsătoare
umbra din praf
a scării de sus
visul în somn amintire și-a adus
de o toamnă bogată
cînd fructe culegi
ajutat de o scară
mîna se pierde în frunziș
roză de lună în peșteră
visul în somn
umbra din praf
mere de aur.

VIORICA IONESCU

din lirica americană contemporană

GEORGE LOVE

Soare de aprilie în miez de zi

cînd pe străzile pietruite, șerpîind în timp
noua primăvară zburdă în vocile copiilor,
de jur împrejur frunzele cresc într-un hohot de
priveliște răsăr ca iarba sub picioarele noastre
drumurile se răspîndesc întorcîndu-se ca vinul
ochii sorb ultima picătură din apa vie a
dorințelor.

In românește de
Petru Dan Lazăr

ROBERT CREELEY

După Lorca

Biserica este o simplă placere, iar cei bogăți
sînt oameni de afaceri
Cînd ei trag clopotele, șarçai
Două buzna să caște gura, iar cînd moare
sărman

DENISE LEVERTOV

Respirația

O liniște neomenească.
Copacii stau în genunchi
în ceață. Și ceața plutește
ușor inspire deal.
Albe pinze de pîianjîn,
iarba culcată pe unde
cerbul a căutat mere.
Pădurile
de la pîrîu pînă-n
virful dealului ce se zărește
din ceață, nu trimiț
nici o posare.
Așa de toată, nu e
decît fîcîrea însăși.
O respirație pură pînă de
liniște ca s-o auzi.

ROBERT BLY

Poem în trei părți

Oh, da de dimineață cred că voi trăi o
veșnicie!
Sînt împachetat în carnea pînă de incintă
Așa cum iarba este acoperită de nori de nori
Ridicîndu-mă din patul unde am visat
Lungi covorăci, castele ruinate, năvăliri
Soarele se opărește în bălăușă pe genunchii mei.
Am suferit și am supraviețuit nopții
cufundată-n apă-nămeată ca un fir de iarbă
Viguroasele frunze ale așii cîmîșii falnic
Unduindu-se în bălăușă vîntului nu cheamă
Să dispărem în fînturile nedescoperite
ale universului
Unde vom sta la redacția unei planșe
Și vom trăi o veșnicie, ca țîrîna.

In românește de
Denisa Comănescu

Desene de Molnár Dénes

UN SCURT RĂSPUNS LA DOUA ARTICOLE ALE TOVARĂȘULUI ȘERBAN CIOCULESCU

Tovarășul Șerban Cioculescu a publicat două
articole în „Flacăra” și în „Luceafărul”, re-
ferindu-se la antologia „Cîntecul amintirii”.
Foarte utile. Invităm cititorii antologiei „Cin-
tecul amintirii” (Mieruva, 1978) să folosească
în loc de erată textele tovarășului Șerban Cioculescu.
Mulțumim celor două reviste cît și tovarășului
Șerban Cioculescu.

Cezar Ivănescu

SPORT

Semnificațiile de dincolo de rezultat

● O finală cîștigată de trei ori. Inerția de care
dau dovadă forurile handbalului românesc a fost
recent zguduită de două evenimente de o egală
importanță pentru noi în dezvoltarea rezultatelor
de lucru din handbalul românesc. Primul este
campionatul mondial de handbal la care echipa
României, multiplică medalii și forța numărului
1 mijloc, ce deschide drumul spre acest ideal.
7, al doilea fiind meciul de cupă, finala pe țară,
dintre Steaua București și Minaur Baia Mare. Echi-
pa Steaua București care domină autoritar cam-
pionatul intern de mai mulți ani, care dă majo-
ritatea componenților echipei naționale, echipă că-
reia toată lumea îi dădea prima șansă, a fost în-
vinsă în această finală de cupă, dar, convîngător,
fără concursul întâmplării de o echipă fără nume
faimoasă, dar care a jucat un handbal precis,
eficace, frumos, cu nimic mai prejos decît al mul-
tor mari echipe pe care le-a văzut Bucureștii.
Minaur Baia Mare ne-a arătat, de altfel, că e
capabilă să cîștige de trei ori un meci pe care
voia să-l câștige de două ori. În câmpul de
handbalului românesc, mereu în cumpănă. Ea cîș-
tigase meciul cu 19-18 cînt arbitri au făcut cadou
echipei Steaua un 7 m. nejustificat prin care ste-
liștii au egalat. Ea le-a mai cîștigat odată în se-
cunda următoare, cînd dintr-o fază de mare fru-
musețe a reușit golul victoriei, 20-19, anulată
de arbitri pe motiv de epuizarea timpului de joc. Și,
în sfîrșit, le-a cîștigat în prelungiri, de-a biniseară,
cu 24-22 cînt nimeni n-a mai avut nimic de spus.
Victoria morală a bălăntorilor e mai mare chiar
decît victoria lor sportivă. E cu atît mai mare cu
cît meciul s-a disputat nu pe un teren neutru,
cum ar fi fost firesc și cum au cerut jucătorii

acestei echipe, ci pe unul bucureștean, favorabil
din capul locului echipei Steaua. Cine a urmărit
jocul a observat că fîsurile pe care le are jocul
național, îl are și jocul echipei Steaua, de cele
mai multe ori previzibil, după cum s-a putut să
remarece, la fel, jocul mai elastic, mai variat al
provinciilor, pe scurt, mai modern. Ceva s-a pe-
loc în handbalul nostru și mai ales în mișcarea
handbalistică bucureșteană. A treia echipă valo-
roasă a Bucureștilor, Universitatea, a dispărut de
mult, iar Dinamo nu mai reușește de mult să re-
facă terenul pierdut. Lucru cu atît mai rău pen-
tru handbalul nostru cu cît ochii federațiilor noas-
tre sportive trag din inerție tot către București.
Să mai vorbim din nou despre altădată discu-
tabilă a lotului național românesc de handbal
pentru campionatul mondial care a trecut? Mi-
naur Baia Mare vine și pe cîteva zile prin jocul și
performanța sa unele concluzii trase după aceste
mondiale. Handbalul nostru este mai complex, mai
complex și mai viu decît a arătat-o selecționata
lui Oțetea și Trofin. Echipa lui Belu, Alcolae
Voinea, Palko, Boros, Avramescu, vine să ne atragă
atenția asupra posibilităților ignorate ale handba-
lului românesc. Meritul lor e de aceea cu atît
mai mare.

● O debitoare: linia de treișerturi. Scorul de
60-6 care echipa de rugby a României a în-
vins XV-lea cheșovăc pe a ne scuti de orice
comentariu. Dar lucrurile nu sînt totuși așa. For-
mația cheșovăcă n-a creat mari dificultăți echi-
pei noastre, care deși cu un partener slab în față
a greșit mult. Între cele două mari compartimente
ale echipei, înaintarea și treișerturile, există un

apreciabil decalaj calitativ. Înaintarea practică un
joc superior și ericace pe care treișerturile nu
știu să-l exploateze la același nivel. S-au marcat
în acest meci 11 încercări, dar meritul realizării
lor nu revine cum este așteptat treișerturilor,
ci dimpotrivă înaintării care a creat situațiile fa-
vorabile și uneori a marcat fără concursul linilor
dinapoi. „Trocararii” noștri, (o linie nouă promi-
țătoare, fără Nicu), nu reușesc să asigure o circula-
ție permanentă balonului, gresînd prea
pase. Așa se face că treișerturile au fructificat
puține din multe baloane pe care i le-a oferit o
înaintare activă și eficientă. Cel care nu reușește să
ajungă din propriul lor teren, judecînd la mînt, pînă
în apropierea terenului de țintă advers, n-au fost
jucătorii români ci cheșovăcii în repriza a doua.
O cursă entuziasmantă, încununată de un frumos
eseu a făcut Motrescu, tot în repriza a doua, aripa
noastră fiind rețorci bine servită de colegii ei de
linie. Desigur, jocul treișerturilor noastre a fost
superior, judecînd global, celui al celorilor, dar ter-
menul nostru de comparație nu sînt aceștia. Pro-
blema care se pune e de a aduce linia de treișertu-
ruri la valoarea înaintării, de a reuși fructificarea
prin acest compartiment a celor mai multe baloane
procurate de înaintări. Lăsăm de o parte absența
completă a contraatacului pentru care linia noas-
tră dinapoi aveau toate condițiile, dar nu l-au ini-
țiat niciodată. În virtutea acestor observații re-
marcăm pentru valorile și complicitatea înaintării
înaintării integrale, indiferent totuși în unele faze de
apărare, mențiuni separate meritînd totuși Dărbăban,
Murariu, Orțelcan și aripa Motrescu. Milne echipa
noastră de rugby joacă cu echipa Spaniei, un par-
tener mai valoros decît polonezii și cheșovăcii.
Treișerturile noastre nu trebuie să joace doar mai
bine decît spaniolii ci la fel de bine ca proprii lor
înaintări.

Discobol

„Intemeierea oficială” (cum se exprima E. Lovovan) a principatului Moldovei este legată, în conștiința istoricilor, de un eveniment legendar: vinătoarea unui bour de către un român din Maramureș, devenit după aceea primul voievod al Moldovei. Nu e căderea noastră să dezvăluim realitățile istorice ascunse sau transfigurare de legendă. Originile și începuturile Statului Moldovean constituie o problemă de istorie medievală a românilor, și noi nu avem nici competența nici intenția de a aborda în aceste pagini. Cercetarea noastră se situează pe un plan cu totul diferit: ne interesează nu viziunile „stăruite” a unei vânători de bour, ci exact contrariul: mitologia din substratul legendei elaborate în jurul unei astfel de vânători.

Anumite popoare, vechi și moderne, au păstrat mituri și amintiri mitologice mai mult sau mai puțin fragmentare cu privire la „originea” lor. Exaltate de istoriografia romantică, aceste tradiții fabuloase au fost mai târziu „demitizate” de istoriograful de tip critic și raționalist. De departe de noi intenția de a minimaliza rezultatele acestor cercetări minuțioase, de o admirabilă rigoare. Dar oricare ar fi putut să fie folosul lor în secolul al XIX-lea, se pune întrebarea dacă asemenea eforturi de „de-mitizare” merită ostentiv de a fi continuate. Pornirea de a dovedi non-istoricitatea cutărei sau cutărei tradiții legendare ar însemna timp pierdut. Lumea e astăzi de acord să admită că mitul și legenda sînt „adevărata” într-un alt sens decât o realitate istorică, de exemplu, este considerată „adevărata” E vorba de două moduri diferite de a exista pe lume, de două dimensiuni diferite ale spiritului în interpretarea lumii; moduri de a fi și activități ale spiritului care, de altfel, nu se exclud. Un popor, la fel de bine ca un individ, poate să fie conștient de responsabilitățile sale în istorie, să se asume curaj, continuând în același timp să se bucure de vechile mituri și legende și să le nucleosească; fiindcă acestea din urmă dau socoteală de alte dimensiuni ale existenței umane.

Nu vom prelungi aici aceste puțin observatii preliminare, care sînt spuse din perspectiva în care ne situăm. Dragos și vînătoarea de bour fac parte dintr-un univers de structuri simbolice pe care e important a-l explora atent și înțelegător. Cu alte cuvinte, ceea ce ne interesează înainte de orice este descifrarea semnificațiilor care sînt ascunse în sistemul de valori spirituale în care miturile și legendele asemănătoare au putut să ia naștere și aprofunde. Cu toate că ar trebui să abordăm aici problema obisnuită a circulației temei noastre mitice, să reconstruim de la început că ea nu ne pare capitală. Lumea noastră demitizată și a ne revela funcția unei istorii legendare în viața unui popor nu este: de unde vine legenda? și de unde, presupunând că ar veni intr-adevăr de undeva, de ce a fost imprumutată tocmai această legendă și de ce s-a făcut din ea după ce a fost asimilată.

„Vinătoarea rituală” și „animalele călăuză”

Vom reveni asupra acestui mit hmitic. Să începem mai întâi dintr-un cadru comparativ, începînd cu lumea zecro-latină. Descriind Picenum-ul, Strabon (V, 4, 2) relatează că picenții sînt ezitatori din tărîmul sabinilor; o ciocnire între ei și străbunii către noua lor patrie. Sinuata, adusă Strabon, explică numele lor fiindcă născuți această pasăre pierse a o creșcă consacrată lui Marte. Intr-un alt pasaj, Strabon reamintesc mitul de origine al sabinilor odată sabinii i-au închinat lui Marte toată posesia născuți de-a lungul acului; ajunși la maturitate, aceștia fură trimiși de trei coloni și un taur le ardea călează. După sabinii, conținu Strabon, via herculeă; aceeași în az numele de la lup care le-a slujit drept călăuză către tărîmul lor; fiindcă „hercule” înseamnă călăuză, este cuvîntul sabinilor pentru „lup”, tradiție atestată de asințarea de Festus.

Aceste trei mituri ale originii au un element comun: un popor italic s-a constituit în grupare etnică independentă urmînd un animal ce s-a slujit de călăuză; acest animal este „consacrat” unui zeu, ceea ce poate însemna, în anumite cazuri, că este reprezentantul său sau epifania sa. În ambele cazuri, poporul care s-a constituit ca urmare a unei astfel de migrații, a luat numele animalului-călăuză: picenții, hirpini. Numarul de triburi și de popoare indo-europene al căror nume etnic derivă de la un animal este considerabil. Insuși numele Italiei, *Vitalia*, trece drept derivat din *vitalis*, „vitel”. Dar aceasta reprezintă o cu totul altă chestiune. Tema mitică ce ne interesează se raportează la fondarea unei colonii sau la formarea unui popor, mergînd pe urmele unui animal-călăuză. R. Merckelbach amintesc că această temă mitică nu este proprie numai popoarelor italiice. Callimach povestește în imnul său către Apollo (65 sq.) cum Bantos, îndreptîndu-se spre Libia, a fost condus de Apollo sub înfățișarea unui corb; zeul îi indică locul unde trebuia să fie construit orașul său, Cyrena. Corbii albi ai lui Apollo au călăuzit și pe emigranții beotieni. Este vorba de un motiv destul de cunoscut în lumea mediteraneană; se lăsa unui animal misiunea de a ține de grijă un oraș sau a unui sanctuar. Se întâmpla ca un oracol să anunțe apariția unui animal, dînd statul ca acesta să fie urmat. Este o „rationalizare”, poate tirzie: la origine, animalul insuși avea funcție oraculară; oracolul îl constituia dezvăluirea și mișcările lui.

Oracolul din Delphos îl invită pe Cadmos să urmeze o vacă; aceasta se îndreaptă spre boschetul lui Ares și acolo unde vaca se întinde Cadmos clădește cetatea Teba. După o tradiție tot o vacă îl arată lui Ios locul unde Troia trebuia să fie construită. O croașă i-a călăuzit de troieni exilați pînă la Lavinium, probabil cea mai veche aezare la Ostia. Atheneu ne transmite o tradiție păstrată de Creophylus, după care Efeșul a fost ridicat pe locul unde mistrețul, a cărui apariție era anunțată de un oracol, fu atins și răpus de viitorul locuitor ai orașului. Este inutil să înmulțim exemplele. Amintim numai că animalele nu indică doar amplasarea unui oraș sau a unei colonii, ci slujesc și drept călăuzi în situații disperate, în aparență fără ieșire. Callisthenes cel mai vechi istoric al lui Alexandru cel Mare, povestește că după ce ghidul care-l conducea pe acesta în deșert, spre oracolul lui Ammon, a pierdut drumul, Alexandru și armata sa au fost călăuziți de doi serpi.

După cum vedem, apariția și urmărirea și eventual răpunerea unui animal sălbatic sau domestic, sînt în raport cu nasterea unui popor, întemeierea unei colonii sau a unui oraș, consultarea unui oracol de către alcătulorului primului imperiu european. În toate aceste mituri, legendă și clicele literare, o idee pare a fi subînțeleasă: un animal decide orientarea într-un tărîm necunoscut, ori salvează o grupare umană într-o situație dramatică; acest act nu e numai „miraculos” — el marchează, sau face posibil, începutul unei noi realități istorice: orșas, națiune, stat, imperiu. Vom vedea mai târziu că revelațiile prilejuate de animale se referă de asemenea și la alte realități.

Să subliniem pentru moment diferența dintre legendele despre Dragos-Vodă și cea a traversării mlaștinilor Meotide, ca și toate celelalte: în cele din urmă, ea nu a mai fost un vinat ci o călăuză, dispărînd atunci cînd gonaci s-au aflat în siguranță pe celălalt tărîm al mlaștinilor Meotide: 3) odată reveniți în „Scitia” cu tot poporul lor, hunii se comportară ca niște vînători-războinici: primii prizonieri fură ferțiți. Trezirea sau războiul este înțeles în mod practic războiul în stilul vînătorilor din stepe eurasiatice, adică imitînd comportarea fiarelor de pradă în urmărirea cervidelor.

Infățîșăm aici unul din studiile lui Mircea Eliade asupra străvechii viziuni autohtone. El face parte din volumul De la Zalmozis la Gîngăria Haș. Studiul comparativ asupra miturilor și obiceiurilor dacice și al Europei de răsărit, la care Mircea Eliade, încearcă să reconstruiască filozofia spirituală a străvechilor locuitori ai Daciei cu ajutorul unor elemente de istorie și geografie comparativă, desprînd dintr-un vast teritoriu care cuprinde azi Europa și azi Asia. Palatinul un material documentar recent, sperînd descoperi în ea un fragment de informații înmăsurate de-a lungul timpului ori sugerate de unele cercetări, Mircea Eliade propune configurarea unei realități spirituale arhaice pentru teritoriul actual al României. Anterior lui De la Zalmozis la Gîngăria Haș, considerăm că palatinul Daciei sau tezaurul de război culturală, un Dacia al secolului III-lea, influențate pe care sonda cercetărilor trebuie să fie să le depășim înțelegerea mai adîncă și realitate primordială. Un exemplu edificator al tipului de studiu integrativ este Dragos-Vodă și vînătoarea rituală în care primul demers al cercetătorului este de a configura structura ansamblului de legende, după care urmează intrarea în lumea fenomenelor circumstanciale, apoi în lumea etno-lingvistică și înțelegerea a fenomenului etnic. Mircea Eliade dezvoltă din surse diferite al legendei un nucleu care ne trimite în influența asiatică marilor răsărit în Europa. Reprobăm aici cîteva elemente părți ale acestui incitant studiu privind legenda întemeierii unei țări românești. Din necesități de spațiu, am prezentat în această traducere doar studiul lui de la început cu referință de a nu fi înțeles că cercetătorul are o abordare critică al lucrării, de fapt un alt comentariu, succint, al întregii probleme. Traducerea a fost făcută de Greta Tanciu și M. Ungheanu.

Mircea Eliade

DRAGOS-VODĂ ȘI „VÎNĂTOAREA RITUALĂ”

cele din urmă, ea nu a mai fost un vinat ci o călăuză, dispărînd atunci cînd gonaci s-au aflat în siguranță pe celălalt tărîm al mlaștinilor Meotide: 3) odată reveniți în „Scitia” cu tot poporul lor, hunii se comportară ca niște vînători-războinici: primii prizonieri fură ferțiți. Trezirea sau războiul este înțeles în mod practic războiul în stilul vînătorilor din stepe eurasiatice, adică imitînd comportarea fiarelor de pradă în urmărirea cervidelor.

Mituri ale originii

Vom reveni asupra acestui mit hmitic. Să începem mai întâi dintr-un cadru comparativ, începînd cu lumea zecro-latină. Descriind Picenum-ul, Strabon (V, 4, 2) relatează că picenții sînt ezitatori din tărîmul sabinilor; o ciocnire între ei și străbunii către noua lor patrie. Sinuata, adusă Strabon, explică numele lor fiindcă născuți această pasăre pierse a o creșcă consacrată lui Marte. Intr-un alt pasaj, Strabon reamintesc mitul de origine al sabinilor odată sabinii i-au închinat lui Marte toată posesia născuți de-a lungul acului; ajunși la maturitate, aceștia fură trimiși de trei coloni și un taur le ardea călează. După sabinii, conținu Strabon, via herculeă; aceeași în az numele de la lup care le-a slujit drept călăuză către tărîmul lor; fiindcă „hercule” înseamnă călăuză, este cuvîntul sabinilor pentru „lup”, tradiție atestată de asințarea de Festus.

Aceste trei mituri ale originii au un element comun: un popor italic s-a constituit în grupare etnică independentă urmînd un animal ce s-a slujit de călăuză; acest animal este „consacrat” unui zeu, ceea ce poate însemna, în anumite cazuri, că este reprezentantul său sau epifania sa. În ambele cazuri, poporul care s-a constituit ca urmare a unei astfel de migrații, a luat numele animalului-călăuză: picenții, hirpini. Numarul de triburi și de popoare indo-europene al căror nume etnic derivă de la un animal este considerabil. Insuși numele Italiei, *Vitalia*, trece drept derivat din *vitalis*, „vitel”. Dar aceasta reprezintă o cu totul altă chestiune. Tema mitică ce ne interesează se raportează la fondarea unei colonii sau la formarea unui popor, mergînd pe urmele unui animal-călăuză. R. Merckelbach amintesc că această temă mitică nu este proprie numai popoarelor italiice. Callimach povestește în imnul său către Apollo (65 sq.) cum Bantos, îndreptîndu-se spre Libia, a fost condus de Apollo sub înfățișarea unui corb; zeul îi indică locul unde trebuia să fie construit orașul său, Cyrena. Corbii albi ai lui Apollo au călăuzit și pe emigranții beotieni. Este vorba de un motiv destul de cunoscut în lumea mediteraneană; se lăsa unui animal misiunea de a ține de grijă un oraș sau a unui sanctuar. Se întâmpla ca un oracol să anunțe apariția unui animal, dînd statul ca acesta să fie urmat. Este o „rationalizare”, poate tirzie: la origine, animalul insuși avea funcție oraculară; oracolul îl constituia dezvăluirea și mișcările lui.

Oracolul din Delphos îl invită pe Cadmos să urmeze o vacă; aceasta se îndreaptă spre boschetul lui Ares și acolo unde vaca se întinde Cadmos clădește cetatea Teba. După o tradiție tot o vacă îl arată lui Ios locul unde Troia trebuia să fie construită. O croașă i-a călăuzit de troieni exilați pînă la Lavinium, probabil cea mai veche aezare la Ostia. Atheneu ne transmite o tradiție păstrată de Creophylus, după care Efeșul a fost ridicat pe locul unde mistrețul, a cărui apariție era anunțată de un oracol, fu atins și răpus de viitorul locuitor ai orașului. Este inutil să înmulțim exemplele. Amintim numai că animalele nu indică doar amplasarea unui oraș sau a unei colonii, ci slujesc și drept călăuzi în situații disperate, în aparență fără ieșire. Callisthenes cel mai vechi istoric al lui Alexandru cel Mare, povestește că după ce ghidul care-l conducea pe acesta în deșert, spre oracolul lui Ammon, a pierdut drumul, Alexandru și armata sa au fost călăuziți de doi serpi.

După cum vedem, apariția și urmărirea și eventual răpunerea unui animal sălbatic sau domestic, sînt în raport cu nasterea unui popor, întemeierea unei colonii sau a unui oraș, consultarea unui oracol de către alcătulorului primului imperiu european. În toate aceste mituri, legendă și clicele literare, o idee pare a fi subînțeleasă: un animal decide orientarea într-un tărîm necunoscut, ori salvează o grupare umană într-o situație dramatică; acest act nu e numai „miraculos” — el marchează, sau face posibil, începutul unei noi realități istorice: orșas, națiune, stat, imperiu. Vom vedea mai târziu că revelațiile prilejuate de animale se referă de asemenea și la alte realități.

Să subliniem pentru moment diferența dintre legendele despre Dragos-Vodă și cea a traversării mlaștinilor Meotide, ca și toate celelalte: în cele din urmă, ea nu a mai fost un vinat ci o călăuză, dispărînd atunci cînd gonaci s-au aflat în siguranță pe celălalt tărîm al mlaștinilor Meotide: 3) odată reveniți în „Scitia” cu tot poporul lor, hunii se comportară ca niște vînători-războinici: primii prizonieri fură ferțiți. Trezirea sau războiul este înțeles în mod practic războiul în stilul vînătorilor din stepe eurasiatice, adică imitînd comportarea fiarelor de pradă în urmărirea cervidelor.

sării mlaștinilor Meotide, ca și toate celelalte: în cele din urmă, ea nu a mai fost un vinat ci o călăuză, dispărînd atunci cînd gonaci s-au aflat în siguranță pe celălalt tărîm al mlaștinilor Meotide: 3) odată reveniți în „Scitia” cu tot poporul lor, hunii se comportară ca niște vînători-războinici: primii prizonieri fură ferțiți. Trezirea sau războiul este înțeles în mod practic războiul în stilul vînătorilor din stepe eurasiatice, adică imitînd comportarea fiarelor de pradă în urmărirea cervidelor.

Hunor și Magor

Legenda maghiară a lui Hunor și Magor devolvă același motiv. Vinid în stepe, frații Hunor și Magor, fi ai uriașului Menekos au zărit o câprioară pe care au urmări-o prin mlaștinile Meotide, pînă la o câmpie neagră. Acolo ei au descoperit un oraș în construcție, dar care încă nu era pe deplin construit. Hunor și Magor se întorc și să călăuză tatăl lor în construcția de a se stabili acolo cu cetății lor. Sase ani mai târziu, zvonuri de cîștig și muzică îl atragă din nou în stepe. Singurul țărîm rămas în Europa (Bodaj) și copiii săi, după ce au plecat de la părinți, sînt înțeles să se stabilească în stepe. Hunor și Magor răpăd aceste fete și ținele fete, iar armata lor devin strămoșii hunilor și maghiarilor.

Comparînd această legendă cu cea a lui Dragos, R. Vata observă că din faza continuată lor este identică. Descoperă chiar două asemănări similare: 1) Hunor și Magor glăscă și ritual și proprie creații turmele (bră armate) nutriindu-și ispan comestibilul apropiat: Choro, Hunarumici, și în Cronica lui Urbeho vînătorii sau secetă cu țarii și înțeles în stepe; 2) în legenda maghiară, cei doi frați cer tatăl lor împingîndu-l de a se deplasa în Meotide, iar în legenda românească, Dragos cu tovarășii săi cer împingîndu-l lui Vladislav, principelui ungur, să plece. Totuși, fără să excludă cu totul posibilitatea de imprumut, R. Vata inclina să considere legenda românească o variantă a unei teme internaționale de origine indiană. Re-

gretatul Gh. Brătianu credea că e vorba de o influență directă a legendelor ungurești, legată de cucerirea Panoniei și Transilvaniei, asupra tradițiilor „descălăcării” românilor „ungureni” din Maramureș.

Nu intenționăm să discutăm problema tradițiilor istorice românești cu privire la întemeierea principatului Moldovei. Dar e important să facem deosebire între trei realități diferite: 1. — evenimentul sau procesul istoric al întemeierii Principatului de către românii descălăcați din Maramureș; 2. — tradiția acestui eveniment așa cum a fost înregistrată, interpretată și prezentată de primii istoriografi; 3. — mitul întemeierii, avînd drept elemente esențiale urmărirea unui bour de către o ceață de vînători, trecerea munților, răpunerea unei sălbăciuni și hotărîrea de a se stabili într-un tînet ce tocmai fusese descoperit.

Se prea poate ca primii istoriografi să fi cunoscut cronicile ungurești în care e consemnată legenda lui Hunor și Magor, și să-i fi imprumutat conținutul sau unele elemente. Dar aceasta nu înseamnă nicicum că o legendă similară n-ar fi circulat și la români. Fiindcă, așa cum

an văzut, tema mitică a animalului călăuzind un grup etnic spre patria sa vînătoare este larg răspândită în Italia și în lumea elenistică. Pe de altă parte, corăzăr păcerii lui R. Vata, cele două tradiții „ungurești” și moldovenești — nu sînt „ungurești” și moldovenești — nu sînt „ungurești”. În primul caz, o cură îi călăuzesc pe Hunor și Magor prin mlaștinile Meotide. În al doilea caz, e vorba de un bour și de o adevărată vînătoare care se sfîrșesc prin moartea unui animal. Dacă e legată de o temă similară n-ar fi exclusă la români, e greu de imaginat de ce ar fi exclusă și la cîprioară. E ușor să presupunem că acest nou element — răpunerea fiarelor — a fost introdus pentru că voievozii și boierii români se distrau vînînd bouri. Hunii erau esențialmente vînători, și cu toate acestea căprioara dispăre în chip miraculos după ce și-a călăuzit strămoșii în trecerea mlaștinilor Meotide. Repetăm, dispariția miraculoasă a animalului-călăuză constituie un element dramatic de mare efect și nu vedem de ce ar fi fost suprimat, dacă legenda lui Dragos n-ar fi fost decît o prelucrare a versiunii maghiare.

Bourul și taurul

Tema „vînătorii rituale a bourului” este cu siguranță autohtonă. Încă din vremea dacilor acest animal se bucura de prestigiu religios. Figurază în centrul unei povesti găsite în Piața Rosie iar o teză că Traian i-ar fi închinat zeului Casios, în apropiere de Antiohia, un corn de bour imbrăcat în aur, luat din comorile dacice. Din nefericire sînt încă prea puține despre acest subiect. Dar, oricare ar fi fost rolul zîmbrului sau bourului în mitologia și religia dacilor, el face desigur corp comun cu un ansamblu mitico-religios de origine sudică, avînd rădăcini în preistorie. E vorba evident de un ansamblu mitico-religios destul de complex. Nu e nevoie decît să ne amintim de rolul taurului în vechiul Orient Apropiat și zona Mediterană. Taurul, sălbatic sau domestic, este prezent deopotrivă în contextele eroice și de fertilitate: tauronomia reprezintă o încercare inițiată de tip eroic, dar sacrificarea unui taur comportă semnificații cosmogonice. Zeii furtunii la fel de bine ca și eroii au fost comparați cu taurii, și în Avesta taurul figura de-a pururi pe stindard (gaos drafo). Sacrificarea taurului juca un rol important în Misterele lui Mitra. Prinderea taurului de către Mitra face parte dintr-un mit arhaic, încă indo-iranian; el constituia un moment esențial în festivitățile de An Nou — episodul avînd, deci, o semnificație cosmogonică. Foarte bogate sînt, misterele lui Mitra s-au constituit în nord-vestul Iranului, în Armenia și în Caucaz. La începutul erei creștine exista încă în Caucaz ritualul jertfii unui taur. După ce se arată că Misterele lui Mitra au fost destul de populare în Dacia, n-ar fi aioc vorba nici de primul nici de ultimul contact al acestui popor cu spiritualitatea iraniană. Aceste surse indică nu pretind să circumscrie un subiect imens. Dar ele ne introduc în universul religios susceptibil de a ne face inteligibile miturile și legendele noastre. Important e acum să abordăm preistoria „vînătorii rituale”, începînd prin funcția mitico-rituală a principalelor animale din legendele noastre: taurul (bourul) și cerbul. Să adăugăm la ceea ce am spus că popoarele indo-europene au valorizat destul de repede, din punct de vedere religios și mitologic, taurul și numeroase triburi au luat taurul drept eponim. Anumiți sînt tauromorfi sau însoții de tauri. Scenariile mitico-rituale, și simbolismele aferente se prelungește de-a lungul mileniilor. La fel precum în mitul, taurul simbolizează în folclor forța de temut, vitejia, agresivitatea. Ca să ne limităm la un exemplu, nu avem decît să citim paginile lui J. Weisweiler asupra rolului taurului în folclorul irlandez. Pe de altă parte, în același folclor, eroul este comparat cu cerbul și în topografia Galiei numele derivînd de la „cerb” sînt mai numeroase decît cele care au drept origine un termen ce desemnează taurul. J. Weisweiler a ajuns chiar să distingă în tradiția celtă două culturi: aceea a taurului, de origine mediteraneană și de structură pastorală și aceea a cerbului, de origine nord-eurasiatică, elaborată de vînătorii preistorici. Evident că ambele culturi sînt peindeuropene.

Vom reveni asupra acestor probleme. Remarcăm deocamdată măsura în care cele două „culturi” arhaice s-au influențat reciproc în Europa occidentală. Cerbul și taurul figurează deja în desenele rupestre din Iberia și Liguria. Într-un chipotul de la Gundestrup zeul este reprezentat între un cerb și un taur. E uoroi greu de decis dacă în textele irlandeze e vorba de un cerb sau

de un taur. Cerbul este numit „bou sălbatic” („vaz allaid, dam allaid, ag allaid”, căprioara — „vaz sălbatic” („bu allaid”, iar taurul „vitei sălbatic” („toeg allaid”). Iar autoritățile bisericesti, între secolele al VII-lea și al VIII-lea, denunță și infierează cervulul sau vitulul facere, adică riturile fărâșite care comportă măști și deghizări imprumutate de la cervidee și tauri.

Indo-arieni

Finno-ugrieni, altaici

În ce privește miturile popoarelor nomade din Asia Centrală care aduc în scenă urmărirea unui cerb, ele sînt destul de solitare cu arta lor, al cărui motiv dominant e constituit din scene de vînătoare: cerbii și vînătorii sînt găltoși grifoni înaripați, ucigînd țapi, animale de pradă sînd asupra cerbilor și țapilor etc. Andreas Alrold și Franz Altheim au insistat în multe rânduri asupra raporturilor între arta animalieră a nomazilor asiatici și a miturilor lor de origine eurasiatică (Landnahme-saga). Într-un capitol precedent am arătat caracterul arhaic al acestui ansamblu mitico-ritual în care strămoșul e o fiară de pradă, pildă atât pentru vînător cît și pentru războinicul de neînving. Cercetată din acest punct de vedere, vînătoarea cerbilor și cervidelor care se sfîrșesc prin descoperirea și cucerirea teritoriului poate fi interpretată ca reactualizarea unui mit al originii: strămoșul mitic, adică fiara de pradă, urmărește o cervidee și cucerește viitoarea patrie a urmașilor săi. Cum era de prevăzută, popoarele eurasiatice au avut în zona de influență zone de margine față de centrele marii civilizații, nu păstrat mai mult timp tradiții arhaice asemănătoare. Dar aceasta nu înseamnă că alte grupări etnice n-ar fi cunoscut tradiții similare, nici că nomazii stepei eurasiatice n-ar fi primit și asimilat elemente culturale de cultură superioară chiar înainte de a atinge granițele imperiilor roman, persan, chinez, pe care urmau să le atace la puțină vreme după aceea.

F. Altheim amintesc, după H. Jacobson, că termenul *sarabha* s-a păstrat în vogueul „šurp, šurp, elan”. Și la fel cum în India *sarabha* este un soi de cerb fermecat cu opt picioare, dușman al leului și elefantului, la voguele elanul (*šurp*) este o vîete de temut trimisă de cer. Într-o poezie vogueă, oamenii îi roagă pe Nuni Tarem, Taal cereșe, să prefacă elanul într-un animal cu patru picioare și alături să dădăscă. După cum am văzut, în Asia Centrală, a fost găsit un relief din sec. al XI-lea î.e.n. pe care se vede un elan atacat de un carnivora. Acesta din urmă e cunoscut în Asia anterioară: este un gale gale, carnivora care trăiește în mod exclusiv în partea nordică a Eurasiei. O scenă asemănătoare se găsește pe un covor de plăt din Nom Ulla (în Mongolia exterioară) o fiară înaripată (precum cormoranele fabuloase a Ozark-lor) se aruncă asupra unui elan. Se știe că o parte din țesăturile din Nom Ulla se trag din regiunea greco-sarmată a sub-Asiei, sau din India sarmată; o altă parte din China. În ceea ce privește covorul cu scena de luptă elan-carnivora, e amintesc prin stilul ei luptele de animale din arta sarmată a Rusiei sudice, dar mai ales plăcile de aur ale Siberiei apusene. Artă animalieră a steplerilor pare a fi oarecum atenuată în Rusia medievală și în caz, și după cum crede Rene Grousset, deplin de în ultimă analiză de lumea mesopotamiană.

E vorba, desigur, de o artă solidară cu o concepție religioasă și o mitologie specifică. Făcînd bilanțul cercetărilor asupra motivului care ne ocupă, trebuie să conștientizăm că în urma descoperirii unui teritoriu, F. Altheim identifică elementele sale componente la Indo-arieni — numele de *sarabha* păstrat de ugrieni; cea mai veche reprezentare plastică pe reliefulurile găsite în regiunea ocupată de mitanieni. Cu alte cuvinte, populațiile nomade din centrul și nordul Asiei au imprumutat din cele mai vechi timpuri aceste elemente mitico-religioase de la vecinii lor, indo-arieni. Dar, coborînd către India, arieni au uitat motivul originar (tema fiarei de pradă, urmărirea o cervidee) în timp ce ugrieni și altaici l-au păstrat și i-au dezvoltat o nouă vigoare. Pe de altă parte, după cum am văzut, mitul *sarabha* a cunoscut și el în India noi valorificări. O dovadă în plus că e vorba de un scenariu mitico-ritual de o bogăție deosebită, arde acum poate banal și foarte folosit în contextul mitic și patristic scopuri diverse.

În ce privește versiunea hunică a numitei *Landnahme-Saga* ea nu este cu siguranță cea mai veche, după cum credeau Alföldi, A. H. Krapp și alți autori. F. Altheim a descoperit recent ceea ce el numește *Urbild* — imaginea autentică, în tradiția tuturor vînătorilor — unei legende relatate de gramaticul grec Agatharchides din Chidos, trăitor pe la începutul celui de-al II-lea secol î.e.n. După cum spune această legendă, leii puseșeră pe goașă cîni persanului Erythros prin Marea Rosie, pînă la o insulă a Erythros șiși urmasii și stăruiră ei și întemeie pe insulă o cetate. După cum se vede, e vorba de o adevărată vînătoare și nu de un animal-călăuză ce dezvăluie un meșteg necunoscut. Caracterul arhaic al legendei este întîrit de faptul că cei care sînt vînătorii sînt chiar animalele de pradă (leii). Aluzia la întemeierea unei cetăți nu dovedește nicicum o dată recentă, fiindcă în această parte a lumii cetățile sînt cunoscute din preistorie.

Cînd avem de-a face cu credințe religioase și vize culturale comparabile gazilor eurasiatici și populațiilor Europei răsăritene, e bine să ținem seama de două însușiri de fapt: 1. — analogiile culturale între vechii iranieni și turcomongolii. 2. — influențele iraniene tirzi și turco-nice și post-sasaniide) asupra anumitor popoare eurasiatice, mai ales năvălirilor lor în lumea romană și germanică. Karl Meul a pus bine în lumină asemănările dintre tehnicile de război și de vînătoare la iranieni și turco-mongolii. Savantul suedez consideră că e vorba de un element specific al culturilor de păstori războinici din Asia Centrală, adică a popoarelor de călăreți cuceritori de cai. Meul lasă deschisă chestiunea eventualor influențe asiene. Orice ar fi, trăsăturile asemănătoare ale diferitelor popoare de călăreți trebuie să ne pună în gardă împotriva explicațiilor prea rigide cu privire la influențele turco-ugrice asupra populațiilor Europei centrale și răsăritene. Anumite elemente culturale socotite a fi fost aduse de nomazii eurasiatici pot fi în realitate de origine iraniană, altfel zis să precedă cu opt pînă la zece secole marile invazii de la începutul erei creștine.

Lucrul este cu atât mai adevărat cu cît unele din popoarele acestea de adepți au suferit o puternică influență a culturii sasaniide. Astfel, A. Maurodinov a demonstrat pe larg în ce măsură cormoara protobulgară de la Nagyszentmiklos trădează influența artii sasaniide. Maurodinov trage concluzia de aici că arta sasaniidă își exercită acțiunea asupra strămoșilor protobulgari și această acțiune le-a fost transmisă prin propria lor tradiție artistică. Pe de altă parte, săpăturile arheologice ale lui Kopeny pe Jenisel (la 300 km sud-vest de Krasnovarsk) au adus la lumină vase de aur din secolele X și XI, prezentînd influențe post-sasaniide de același

Continuare în pag. a 7-a